

ŠALEŠKI RUDAR

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OBČINE VELENJE

CASOPIS JE IZHAJAL KOT »RUDAR«,
GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA RUDNIKA
LIGNITA VELENJE, — OD 1. MAJA 1965 DALJE
GA IZDAJA OBČINSKI ODBOR SZDL VELENJE.

GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK
LJUBAN NARAKS

TEHNIČNI UREDNIK IVAN FIJAVZ

26. AVGUSTA 1965 — LETO I, ŠT. 9

CENA 30 DIN — POŠTNA PLACANA V GOTOVINI

SEJA OBČINSKE SKUPŠČINE VELENJE

SAMOUUPRAVNI ORGANI morajo določati cene

Poročali smo že, da je občinska skupščina na svoji seji dne 29. julija 1965 sprejela predpis o najvišjih maloprodajnih cenah za moko, kruh, sladkor, olje, sveže meso, mleko, premog in drva ter predpise o najvišjih maržah za nekatere druge pomembne prehranske proizvode. Te predpise je občinska skupščina sprejela samo nekaj dni po sprejemu novih gospodarskih ukrepov na podlagi kalkulacij trgovskih in drugih podjetij, ki preskrbujejo območje naše občine z osnovnimi življenjskimi artikli. Čeprav so te kalkulacije preverjali občinski upravni organi ter medobčinski zavod za cene v Celju se je ugotovilo tako kot še v nekaterih drugih občinah, da so bile prvotno določene cene za nekatere proizvode previsoko določene. Trgovske delovne organizacije in pekarne so prvotno določene cene na intervencijo občinskih organov znižale že po nekaj dneh, vendar so bile cene in marže prehranskih proizvodov glavna točka ponovne seje občinske skupščine, ki je bila v ponedeljek, dne 16. avgusta 1965. Na tej seji je bil prisoten tudi poslanec Republiškega zbora Franc Simončič iz Ljubljane.

V večurni razpravi, v kateri je sodelovalo več odbornikov in poprej omenjeni republiški poslanec, je bilo poudarjeno, da je potrebno sedanjo splošno akcijo za urejevanje cen ob-

ravnavati kot sestavni del naporov za izvedbo nove gospodarske reforme. Glavni cilj te reforme je, da bodo v bodoče vsa gospodarska dogajanja temeljila na ekonomskih zakonitostih,

ne pa na administrativnih ukrepih in intervencijah kot so čestokrat doslej. Gospodarska reforma ni bila uvedena zaradi zavoženega gospodarstva, čeprav so bile storjene mnoge napake zaradi administrativnih in drugih ukrepov na področju investicij, delitve dohodka, osebnih dohodkov itd. Gospodarsko reformo izvajamo zaradi tega, ker je postalo naše domače gospodarstvo ozko in nerazvito tržišče ovira za vse večje industrijsko in ostalo proizvodnjo. Z novimi gospodarskimi ukrepi, zlasti pa z novo pariteto dinarja in carinsko reformo želimo doseči večji vpliv svetovnega tržišča na naše proizvodne delovne organizacije. Z zmanjšanjem družbenih davkov in z vkladitvijo cen med posameznimi panogami so se izboljšali njihovi delovni pogoji. Cene njihovih proizvodov morajo temeljiti na ekonomskih kalkulacijah in ne smejo presegati nivoja, ki je bil predviden ob začetku uvajanja gospodarske reforme. Žal se je zgodilo, da so mnoge delovne organizacije hotele takoj po opustitvi dosedanjih zmrznjenih cen rešiti vse svoje probleme s povisanimi cenami. Nove cene so določali na podlagi dosedanje, čestokrat slabe organizacije dela, prevelikega števila režijskih uslužbencev, nerealnega povziranja osebnih dohodkov itd. Z novimi cenami so hotele pridobiti tudi takojšnja sredstva za razširjeno reprodukcijo in za družbeni standard. Tako so žal ravnale tudi nekatere gospodarske organizacije v naši občini. Njihovo ravnanje je občinska skupščina odločno opovedala ter pozvala vse proizvodne in trgovske delovne organizacije, naj člane svojih izdelkov določajo z večjo družbeno odgovornostjo in da naj o novih cenah vedno odločajo samoupravni organi, ne pa komercialisti in uprave podjetij. Samoupravni organi naj bi čimprej obravnavali kompleksne analize svojih strokovnih služb o položaju njihovih podjetij v novih pogojih gospodarjenja, na podlagi katerih naj začrtajo svojo bodočo poslovno politiko in način gospodarjenja. Zvišanje osebnih dohodkov v podjetjih naj temelji samo na povečani produktivnosti dela in na večjih delovnih uspehih in mora biti v skladu s samoupravnimi predpisi. Vsako zvišanje cen brez samoupravnih organov se naj šteje za kršitev delovnih dolžnosti, vsako neupravičeno zvišanje cen pa morajo občinski organi predlagati sprožitve kazenskega postopka zoper odgovorne osebe. Občinska skupščina meni, da so takšni ukrepi nujni v sedanjem

Nadaljevanje na 3. strani

20-LETNICA OSVOBODITVE Krajevna proslava v Družmirju

PRED ŠTIRINAJSTIMI DNEVI SO IMELI V DRUŽMIRJU PRI ŠOSTANJU KRAJEVNO PROSLAVO V ČAST 20-LETNICE OSVOBODITVE. PRED SPOMENIKOM ŽRTVAM FASIZMA SO PRIREDILI KULTURNI PROGRAM S SODELOVANJEM MOŠKEGA PEVSKEGA ZBORA GASILSKEGA DRUŠTVA IZ GABERK IN RECITATORK ZDENKE ČOK IN SILVE BOŽIČ. O POMENU JUBILEJNE OBLETNICE NAŠE OSVOBODITVE JE GOVORIL IVO GORGRANC.

PROSLAVO STA ORGANIZIRALA KRAJEVNI ODBOR ZB NOV IN SZDL DRUŽMIRJE.

PLESNI TURNIR

NASTOPILI NAJBOLJŠI PARI IZ ŠESTIH DRŽAV. NAJBOLJŠI PLESNI PARI NA TURNIRJU SO BILI IZ AVSTRIJE, ZAPADNE NEMČIJE, MARIBORA IN ČESKOSLOVAŠKE.

Turistično društvo Velenje je pod pokroviteljstvom Komunalne banke Velenje in v sodelovanju s kotalkarskim klubom »Partizan-Rudar« organiziralo II. mednarodni plesni turnir. Tovrstne turnirje prireja plesna zveza Slovenije in plesni klub Ljubljana.

Turnirja se je udeležilo sedem najboljših plesnih parov iz šestih držav — Francije, Avstrije, Zapadne Nemčije, Čekoslovaške, Holandske in Jugoslavije, ki sta jo zastopala plesna para iz Maribora in Ljubljane. Turnir je vodil mednarodni plesni mojster Ludvik Simončič.

Kotalkarski stadion je bil tako prizorišče skrbno pripravljene prireditve, ki se je odvijala v dveh večerih plesa in glasbe. Prvi večer turnirja plesnih parov so izvrstni plesalci prikazali standardne plesne kot so: počasni valček, tango, dunajski valček in slow-fox. Že predtekmovalje v standardnih plesih je pokazalo, da bo težko izdvojiti najboljše, saj je vsak par pokazal odlične plesne, kar je bilo svojstveno doživetje, zakar so bili nastopajoči deležni priznanja gledalcev. Strogi sodniki so proglasili za štiri najboljše pare, par iz Avstrije, par Zahodne Nemčije, par iz Maribora in dvojico Čekoslovaške.

Drugi večer je potekal v prikazovanju temperamentnih južnoameriških plesov — sambe, rumba, cha-cha-cha in pašadoubla. Tudi to pot so plesalci navdušili množico gledalcev s svojimi plesi, ki so bili polni odličnih figur in živahnosti. Najboljše ocenjeni pari drugega večera so bili: avstrijski par Helga Taeissl in Hans Kern, nato par iz Čekoslovaške Silviya Novoveska in Milan Štiavicki in mariborski par Marija Bencak in Herman Mirko. Ti so prejeli darila, ki so jih prispevali: Komunalna banka Velenje, Turistično društvo Velenje, »Alko« Ljubljana, »Vinog« Maribor in Delavski klub Velenje. Tolažilno nagrado pa je dobil plesni par iz Ljubljane Marija Vidic in Miro Narode, ki sta prav tako odlično plesala vendar nista imela sreče pri sodnikih. Prispevali moramo, da so vsi nastopajoči popolni amaterji, to pomeni, da se s plesom ukvarjajo ljubiteljsko in da za nastope ne smejo prejemati denarnih nagrad.

Prireditve je spremljal plesni orkester »Srečko Dražil« iz Ljubljane. Naša priznana interpretatorka popevk Marjana Deržaj pa je poskrbela za prijetno razpoloženje med posameznimi plesnimi točkami s svojimi odličnimi popevkami.

Prireditve je v celoti lepo uspela, kar potrjuje veliko število gledalcev, saj se jih je zbralo preko štiri tisoč, ki so z navdušenjem spremljali oba nastopa. Ne gre pa prezreti, da je prvi večer nastop pričel z čenurno zamudo, kar je zbudilo upravičeno negodovanje gledalcev. Pri tako organizirani prireditvi se to ne bi smelo zgoditi in tu ne gre iskati opravičila. Dejstvo je, da bi tovariš Simončič — mednarodni plesni mojster — kot vodja prireditve, moral biti pri tem bolj pedanten.

Uredništvo

Šaleški rudar ne bo dražji

Čeprav nekatere delovne organizacije še niso podpisale najemnih pogodb s Šaleškim rudarjem in zaradi tega trenutni gospodarski položaj ni najboljši, ker so sredstva, ki bi jih morale plačati delovne organizacije za najete strani glavni vir dohodkov, je uredništvo, pripricano, da bo finančna plat kmalu dokončno urejena, na zadnji seji sklenilo, da OSTANE CENA POSAMEZNE ŠTEVILKE CASOPISA ŠE NAPREJ 30 DINARJEV.

Letno naročnino bomo morali povisati le v primeru, če se delovne organizacije ne bodo držale dogovorov o plačevanju

najetih strani pred začetkom izhajanja glasila občinskega odbora Socialistične zveze. Na podlagi teh predhodnih dogovorov, ko smo ugotovili kolikšen bo naš letni dohodek, smo določili tudi obseg in obliko časopisa. Le v primeru, če ne bomo imeli dovolj sredstev za tiskanje in ostale stroške — torej takrat, če se delovne organizacije ne bodo držale pogodbenih odnosov ali če bodo odstopile od dogovorov — bomo morali zmanjšati obseg strani ali obliko formata. To pa prav gotovo ni želja naših številnih naročnikov in bralcev!

Potrební so skupni naporí

ZE 83 MILIJONOV DINARJEV PRIMANJKLJAJA NA SKLADU

ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA PRI KOMUNALNI SKUPNOSTI SOCIALNEGA ZAVAROVANJA DELAVCEV V VELENJU

VPRAŠANJE, KAKO DO KONCA LETA POKRITI V PRVEM POLLETJU NASTALI PRIMANJKLJAJ NA SKLADU ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA IN KAJ UKRENITI, DA SE TOVRSTNA POTROŠNJA USTALI, JE BILA OSREDNJA TOČKA NEDAVNE RAZPRAVE NA ZASEDANJU SKUPŠČINE KOMUNALNE SKUPNOSTI SOCIALNEGA ZAVAROVANJA DELAVCEV VELENJE.

Iz analiz, ki jih je pripravila strokovna služba socialnega zavarovanja, se ugotavlja, da so narasli izdatki zdravstvenega zavarovanja v letošnjem prvem polletju napram istemu obdobju lanskega leta kar za 66,7 %, in na višje cene 38,4 % porasta. Pri stroških bolničnega zdravljenja znaša indeks povečanja 162,4 %. Tu odpade na večje število ležalnih dni v bolnišnicah le 8,3 %, na višje cene za oskrbo pa 44,9 % porasta. Največji porast izdatkov je zabeležen na postavki kopaliskega in klimatskega zdravljenja, kjer znaša indeks porasta 191,34 %, pri čemer odpade na večje število storitev 37,6 %, in na višje cene 38,4 % porasta. Pri stroških bolničnega zdravljenja znaša indeks povečanja 162,4 %. Tu odpade na večje število ležalnih dni v bolnišnicah le 8,3 %, na višje cene za oskrbo pa 44,9 % porasta. Največji porast izdatkov je zabeležen na postavki kopaliskega in klimatskega zdravljenja, kjer znaša indeks porasta 191,34 %, pri čemer odpade na večje število storitev 37,6 %, in na višje cene 38,4 % porasta.

Kaj ukreniti za stabilizacijo potrošnje? Člani skupščine so odgovorili na to vprašanje zelo jasno. Za vsako ceno je obdržati izostanke z dela zaradi bolezni in poskodb na julijemskem nivoju, obdržati cene uslugam vsaj na dosedanjih višini, v posameznih primerih pa kljub nekaterim podražitvam, zlasti prehrambenih artiklov, obstoječe cene

celo nekoliko znižati, vendar ne na račun kvalitete zdravljenja. V zdravstvu bo nujno poiskati vse notranje rezerve, proučiti vprašanje obstoja nekaterih stranskih dejavnosti (zlasti v bolnišnicah) in temeljito pretehtati strukturo potrošnje v zdravstvu. Spremeniti bo obstoječi pravilnik o koriščenju zdravstvenega varstva zlasti v določbah, ki se nanašajo na potne stroške in kopaliska zdravljenja.

V tej smeri je bilo storjenih že precej ukrepov, katerih rezultati so se začeli kazati šele v obračunu izdatkov za mesec julij 1965, vendar o številkah za mesec julij kaj več v eni izmed prihodnjih številčk »Saleškega rudarja«.

Akcijski za znižanje staleža, ki se je pričela že v spomladanskih mesecih, je bila uspešna. Stalež izostankov se je znižal na naše razmere na zadovoljivo višino in se znašal v mesecu juliju že izpod 5 %. Pri tem gre vse priznanje zdravstveni službi in delovnim organizacijam, ki so s skupnimi napori uspeli znižati izostanke z dela na opravičljivo višino. S takim sodelovanjem bo nujno potrebno nadaljevati, ker je le v višini staleža garancija za pokritje ali vsaj občutno znižanje primanjkljaja. Tudi cene raznim zdravstvenim uslugam so bile v posameznih primerih znižane, zlasti tam, kjer so bile ugotovljene znatne notranje rezerve. Pravilnik o koriščenju zdravstvenega varstva je bil spremenjen v določbah, nanašajočih se na potne stroške in kopaliska zdravljenja. Zavarovanim osebam se priznajo potni

stroški le do najbližje ustrezne bolnišnice ali specialistične službe. Če pa si zavarovanec želi bolnico ali specialista v oddaljenem kraju, je dolžan kriti potne stroške in celo razliko v ceni uslug same. Vsi predlogi za kopaliska in klimatska zdravljenja se bodo ocenjevali po posebni komisiji in le za tiste primere, kjer so podane stroge medicinske indikacije, bodo odstopljeni ustreznim zdraviliščem zaradi vpoklica zavarovanca na zdravljenje. Pri tem naj omenimo še to, da so zaradi izredno velikega števila predlogov za zdravljenje v naravnih zdraviliščih čakali zavarovanci na zdravljenje tudi več kot pol leta. Vse »nerealizirane« napotnice, ki jih je bilo po zdraviliščih precej, je ponovno kritično pregledala posebna zdravniška komisija in jih izločila skoro 90 %. Le kakih 10 % predlogov je bilo takšnih, kjer je zdravljenje v naravnih zdraviliščih zares nujno in medicinsko vsestransko utemeljeno.

To so le nekatere zgoščene misli in gotovitve, povedane in obravnavane na zasedanju skupščine komunalne skupnosti socialnega zavarovanja, izrecno pa je bila poudarjena nujnost vključitve tako socialnega zavarovanja kot zdravstvene službe v napore v zvezi z novimi gospodarskimi ukrepi. Le v skupni napori vidijo organi samoupravljanja in upravljanja v socialnem zavarovanju in zdravstvu potrošništvo za stabilizacijo potrošnje in garancijo za pokritje ali občutno znižanje primanjkljaja na skladih. Pri vsem tem pa bo potrebno nujno sodelovanje slihega zavarovanja.

Zaradi kritičnosti trenutne situacije sklada zdravstvenega zavarovanja objavljamo tabele I, II in III, ki nazorno prikazujejo številčne podatke. Menimo, da bi morali samoupravni organi v delovnih organizacijah, na podlagi dejanskega stanja, temeljito proučiti vzroke, ki jih je ugotovila skupščina komunalne skupnosti socialnega zavarovanja in primerno ukrepati. Zato smatramo, da podrobni številčni prikaz v objavljenih tabelah, našim bralcem ne bo odveč.

PRIMERJAVA

NEKATERIH FINANČNIH IN STATISTIČNIH PODATKOV SKLADA ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE ZA OBDOBJE JANUAR — JUNIJ 1964/65

Povprečno število zavarovancev 1964 — 10.492
1965 — 11.082
Indeks 105,62

Besedilo	Bilanci znesek		Indeks	Statistični podatek		Indeks	Povprečni znesek — cena		
	1964	1965		1964	1965		1964	1965	Indeks
Ambulantni stroški	63.443	121.373	191,34	169.847	233.674	137,58	375	519	138,40
Zobna nega	8.057	13.971	173,40	23.426	26.195	118,82	343	533	155,39
Zobna protetika	8.700	14.162	162,78	1.416	2.013	142,16	6.143	7.035	114,52
Stroški bolnic	136.306	216.241	158,64	36.589	40.052	108,29	3.725	5.399	144,94
Zdravila	51.921	62.535	120,44	96.516	116.117	120,31	537	538	100,01
Ortopedski pripomočki	3.450	5.181	150,17	905	861	95,14	3.812	6.017	157,84
Potni stroški	5.851	7.419	126,79	7.964	11.557	145,11	734	642	87,46
Reševalni prevozi	10.619	17.952	169,05	2.101	2.682	127,65	5.054	6.693	132,43
Kopalisko-klimatsko zdravljenje	8.385	20.559	245,19	3.166	6.063	191,50	2.648	3.390	128,02
Nadomestilo OD nad 30 dni	42.182	73.460	174,15	31.105	37.983	122,11	1.356	1.934	142,62
Nadomestilo OD nosečnicam	10.025	18.165	181,19	8.866	11.659	131,50	1.130	1.558	137,87
Skrajšani delovni čas porodnic	3.235	5.302	163,89	5.688	7.621	133,98	567	659	122,57
Oprema novorojenčkov	2.520	4.907	194,72	280	339	121,07	9.000	14.417	160,19

Zibka — nova trgovina

Trgovsko podjetje »Bazen« je pred dnevi odprlo novo specializirano otroško trgovino — Zibko. Trgovina je poleg samopostrežne trgovine na Saleški cesti 20. Ob tem dogodku nam je direktor

podjetja tovariš Miha Krofi dejal: »Naše podjetje si je že dalj časa prizadevalo, da bi odprli specializirano otroško trgovino. Otroški oddelek v poslovalnici Na-ma ni mogel zadostiti vse večjim željam potrošnikov. Zato

smo pred nedavnim končno le dobili lokal, kjer imamo vse potrebščine za otroke — konfekcijo do 14. leta starosti, otroške vozičke, vse vrste igrač in drugo.

Praksa nam je pokazala, da je v specializirani trgovini način prodaje boljši, prodajalci se bolj zavzemajo za prodajne artikle, potrošniki pa imajo večjo izbiro, ter so lahko hitreje postreženi. Vrsta tovarn otroške konfekcije pa nam omogoča, da bo trgovina vedno dobro založena. Lokal ima v kletnih prostorih tudi svoje skladišče in to je vsekakor velika pridobitev. Računamo na promet okoli osem milijonov mesečno.

Želimo opremiti še vogalne prostore iste hiše, kjer naj bi bila zelenjavna trgovina. Podjetje si prizadeva, da bi blago široke potrošnje čim bolj približali potrošnikom. Zato smo izboljšali tudi prodajalno v »Pesjem«. Vendar v tem kraju preskrba še ni v celoti rešena.

Slika:

Na Saleški cesti 20 so odprli specializirano trgovino otroške konfekcije.

DOHODKI IN IZDATKI SKLADA ZA ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE ZA ČAS OD 1. 1. DO 30. 6. 1965

DOHODKI

Besedilo	za prvo polletje 1965	povprečno mes. za prvo polletje 1965 v 000	za mesec junij 1965 v 000	indeks
Osnovni prispevek za zdrav. zav. po stop. 8 %	498.531.730	83.088	95.702	115,1
Dodatni prispevek po posebnem obračunu	129.529.358	21.588	24.957	115,6
Prisp. za zdrav. zav. upokojujencev	48.356.000	8.060	8.084	100,2
Ostali prispevki	3.360.702	560	580	103,5
Dohodki iz dela prisp. za ino. zavarovanje	19.137.637	3.190	3.426	107,3
Dohodki od org. za stroške zdrav. zašč. (čl. 122 in 124 ZOF)	7.723.203	1.287	2	—
Dohodki na osn. povrn. škode (regresii), obresti in drugi dohodki	53.572	8	—	—
Povračila od obveznega pozavarovanja	26.400.000	4.400	4.400	100,0
Skupaj kosmatni dohodki sklada	733.092.202	122.181	137.151	112,2
Obvezno izdvajanje 1 % v rezerv. sklad	4.763.469	793	920	116,1
Odvod v rez. dod. za zdrav. varstvo rednih zavarovancev	22.184.661	3.697	4.285	115,9
Odvod za rez. dodatek za zdrav. varstvo upokojujencev — 2 %	967.120	161	161	100,0
SKUPNI ČISTI DOHODKI SKLADA	705.176.952	117.530	131.785	112,1
SKUPNI IZDATKI	788.974.959	131.495	177.759	135,1
PREŠEŽEK PRIMANJKLJAJ	83.798.007	13.965	45.974	—

IZDATKI

Besedilo	za prvo polletje 1965	povprečno za prvo polletje 1965 v 000	za mesec junij 1965 v 000	indeks
Zdrav. pregledi in druge vrste zdrav. pomoči	121.373.198	20.228	33.613	166,1
Zdravljenje v stac. zdrav. ustanovah	215.777.143	35.962	44.258	123,0
Zdravljenje v stac. zdrav. ustan. z upor. prirodnega faktorja	20.558.762	3.426	6.523	190,3
Stroški za zdrav. za katera zavarov. plača gotovi del	56.453.885	9.409	8.507	90,4
Stroški za zdrav. za katere zdrav. ustan. posebej obrač. z zavodom	6.081.079	1.013	820	80,9
Pregled, nega in zdrav. zob in ust	13.971.264	2.320	5.333	229,8
Zoboleh. pomoč in proteti. sredstva	14.162.483	2.360	4.799	203,3
Proteze, ortop. in druga sredstva	5.180.740	863	981	113,6
Nadomestilo potnih stroškov prevoza za hrano in bivanje	25.321.995	4.220	6.050	143,3
Preventivni stroški (čl. 31 tč. 2 ZOZO)	5.844.167	974	1.000	102,6
Nadom. osebnega doh. zaradi bolezni in nezgode preko 30 dni	73.873.258	12.329	14.021	113,8
Nadom. oseb. dohodka v slučaju poroda in nosečnosti	18.164.788	3.027	3.442	113,7
Nadom. osebnega doh. za skraj. del. čas porodnic	5.301.964	883	1.136	128,6
Del prispevka, ki se prizna org. za nadom. oseb. dohodka zaradi bolezni do 30 dni	123.031.934	20.505	29.690	144,7
Del prispevka, ki se prizna za stroške za nesreče pri delu in pokl. bol. do 30 dni	9.404.351	1.567	2.047	130,6
Pomoč in oprema novorojenčkov	4.904.000	817	1.227	150,1
Nadom. pogr. stroškov	2.467.000	411	302	73,4
Posmrtnina članom druž. zavarovanja	518.978	83	205	246,9
Stroški v zvezi z rehab. in zaposl. invalidov	46.340.509	7.724	9.924	128,4
Premije za obvezno pozavarov. Stroški samoupravnih organov	20.154.966	3.360	3.868	151,1
	88.495	14	13	92,8
VSI IZDATKI SKUPAJ:	788.974.959	131.495	177.759	135,1

Nadaljevanje na naslednji strani

ZAKAJ PREMOGARSKI MUZEJ?

Splošne značilnosti našega časa — vrsta tehničnih novosti, ki vse hitreje spreminjajo ne samo delovno mesto in proizvodni proces, temveč vse globlje posegajo tudi v družinsko življenje, zahtevajo, da vsakodnevno izpopolnjujemo svoje znanje. Vse do nedavnega smo kot izpopolnjevanje in izobraževanje razumeli skoraj izključno, samo redne oblike šolanja ter razne večerne tečaje, medtem ko smo na samozobraževanje posameznika skoro v celoti pozabili, čeravno se s tem ukvarja vrsta nam dobro znanih ustanov kot so npr.: knjižnice, kino, gledališče, galerije in tudi muzeji.

Morda bo kdo menil, da je nianj zamudno in lažje prebrati članek, brošuro ali morda knjigo o premoGARSTVU kot pa obiskati muzej. Pa ni tako! Sicer pa, kakšni so ti muzeji, si včasih mislimo? Dolga vrsta temnih soban z nepreglednim številom strah in spoštovanje

vzbujajočih predmetov, ob katerih se čutimo nevedni in ki nam vsiljujejo misel, da smo v šoli precej zamudili. Ne, ni tako! Sodobni muzej je kot bogato ilustrirano predavanje, ki nas vodi od predmeta do predmeta, od dogodka do dogodka, od doživlja do doživlja. Ker sodobni človek lažje, hitreje in popolneje dojema to kar vidi kot stvari, ki jih le čuje ali čita, raste v današnjem času tudi pomen muzejev.

Pomembnost muzeja kot najprirodnejši pa tudi najbolj ekonomičen način izpopolnjevanja najlaže spoznamo, če ga primerjamo z neko gospodarsko razstavo npr. z zagrebškim velesejmom. Vprašajmo se koliko časa bi bili porabili, da bi na predavanjih ali pa s knjigo v roki spoznali, kar smo videli na kratkem sprehodu po razstavnem prostoru!

Prof. Jurij Jüg,
upravnik muzejske
zbirke Velenje

tribuna vaših mnenj

Letovali smo v Fiesi

Počitniški dom Rudnika lignita Velenje v Fiesi je letos marsikomu pripravil prav prijetno presenečenje.

Tako kot vsa leta nazaj smo se našli v rudniški avtobus in že okrog devete ure dopoldne prispeli v Fiesi. Vsem, ki so že lani prebili 10-dnevni dopust v tem našem prijetnem domu, se je letos nudila prilika videti in uživati še mnogo več. Kolektiv rudnika se je res potrudil in urbanistično zaključil gradnjo prelepega doma ob morju.

Da začnem kar pri postrežbi. Uvedene so bile nekatere novosti pri serviranju juhe, ki so jo strežajke pri kosilu prinesle gostom na mizo, medtem ko je pri prikuhi ostala samopostrežba. Kdor je želel je lahko jedel na lepi zračni terasi s senčniki ob skrbno pogrnjenih prtilih, ki so bili čisti in vsakokrat nanovo pogrnjeni, tako da bi nam lahko marsikateri hotel zavidal tako snago in čistočo.

Letos smo že tretjič zapored letovali v Fiesi in moram reči, da tako obilnih, okusnih in raznovrstnih dnevnih obrokov v tem domu še nisem jedel. Vsak dan sadje ali pecivo pri kosilu, dobri zajtrki in večerje, tako da je bilo res veselo jesti.

Verjetno je vsem bila všeč nova in povečana plaža z lesenimi ležalniki in širok stopničast prehod v morje. Sončne terase z lepimi cvetočimi gredami pa so resnično lahko na vse dopustnike blagodejno vplivale.

Toliko obsojana in kritizirana restavracija pod hribom za večerno zabavo s plesom, je prav posrečeno in stilno zgrajena, tako da je lahko vsak gost bil prijetno presenečen. Vsak večer je igrala godba za ples. Vstopnina za osebo 500 din, kar tudi ni pretirano, če upoštevamo, da se je le-ta ob plačilu računa konzumirala.

Če upoštevamo, da je dom letos prešel na samostojen obračun in da je moral v zvezi z delovno silo in ostalimi organizacijskimi težavami marsikaj prebrskati ter je kljub temu vse tako lepo, steklo, lahko izrečemo novemu upravitelju kot ostalemu osebju vso pohvalo za njihovo prizadevanje in trud, da bi članom kolektiva rudnika in ostalim gostom nudili prijetno bivanje in letovanje.

S temi vrsticami sem hotel samo izraziti zadovoljstvo mnogih članov kolektiva, ki so prijetno preživeli deset dni ob morju.

Valter KONČAN, Velenje

Nadaljevanje s 1. strani
obdobju, dokler ekonomske zakonitosti ne bodo prisilile delovnih organizacij k formiranju takih cen, ki so primerne za naše razmere. Sedanjí ukrepi za urejevanje tržišča so potrebni, ker so naši delovni ljudje pripravljni prispevati vsak svoj delež za stabilizacijo gospodarstva, če bodo sedanji ukrepi vodili k postopnemu izboljšanju življenjskega standarda, ne pa k anomaliji in inflaciji na trgu.

S tem namenom je občinska skupščina ponovno obravnavala določene cene za prehranske proizvode in je določila njihove maloprodajne cene takole:

1. MOKA
Vrsta B tip 400 — 240 dinarjev
tip 600 — 168 dinarjev
tip 1000 — 140 dinarjev
Vrsta C tip 400 — 216 dinarjev
tip 600 — 146 dinarjev
tip 1000 — 130 dinarjev
2. KRUH
iz moka tipa 1000 — 135 dinarjev
iz moka tipa 400 — 209 dinarjev
3. SLADKOR v kristalu 255 dinarjev
v kockah 290 dinarjev
4. OLJE
v sodih 470 dinarjev
v steklenicah 500 dinarjev
5. MLEKO
za široko potrošnjo
za liter 135 dinarjev
za široko potrošnjo
za polovico litra 70 dinarjev

...določati cene

Občinska skupščina ne bo pobirala občinskega prometa davka od prometa s premoženjem in drvmi in bo zaradi tega znašala bodoča cena lignitu v kosih 6.097 dinarjev, v kockah pa 5.572 dinarjev; cena drv I. vrste 6.783 dinarjev, III. vrste pa 5.300 dinarjev.

Tudi marže za prehranske proizvode so znižane in bodo v bodoče znašale:

za riž 15%, za sol 12%, za jedilne masčobe in maslo 10%, za mesne konzerve 17%, za mesne izdelke 20%, za kavo 15%, začimbe 20%, banane 35%, južno sadje 25%, testenine 10%, krompir do 10% in za sadje in zelenjavo do 25%.

Najvišje maloprodajne cene za meso so v vsej državi enotne in znašajo po odredbi Zveznega zavoda za cene za sveže goveje meso:

od goved plemenitih pasem I., II. in III. vrste, starih več kot 36 mesecev, povprečno 1.170 dinarjev za kg;

od goved plemenitih pasem drugih vrst, starih več kot 36 mesecev, povprečno 1.050 dinarjev za kg;

za sveže junčje meso:

od juncev in junčih plemenitih pasem, starih do 36 mesecev, povprečno 1.500 dinarjev za kg;

od juncev in junčih ostalih pasem, starih do 36 mesecev, povprečno 1.170 dinarjev za kg;

za sveže telečje meso povprečno 1.400 dinarjev za kg in

za sveže svinjsko meso brez glave in reber povprečno 950 dinarjev za kg.

Če se prodaja meso po kakovostih in kategorijah so lahko cene za najvišje kategorije mesa višje pri govejem in junčjem mesu največ do 30%, pri svinjskem mesu največ do 25% in pri telečjem mesu največ do 45%.

Zbora občinske skupščine sta dodatno k tem cenam določila še najvišjo ceno za piščance, ki sme znašati največ 1000 din za kg.

V zvezi z novimi navodili, po katerih se v gradbene cene za določitev novih stanarin ne računajo stroški za komunalno urejanje mestnega zemljišča, je občinska skupščina ugotovila, da so gradbeni stroški za stanovanja v decembru 1964, po kateri se določajo akontacije na nove stanarine, znašali 92.000 dinarjev. Zaradi tega bodo do dokončne določitve stanarine po novih predpisih plačevali nosilci stanovanjske pravice v stanovanjih, ki so bila zgrajena do konca leta 1959, za 110% večje akontacije kot so sedanje stanarine, v stanovanjih, zgrajenih leta 1960, za 80%, v stanovanjih, zgrajenih leta 1961, za 60%, leta 1962 za 50%, leta 1963 za 30% in leta 1964 za 10% večje akontacije. S tem so tudi akontacije na povečane stanarine nekoliko nižje kot so bile prvotno določene.

DELA NAPREDUJEJO

PREUREDITVENA DELA NA CESTI, KI PELJE V BELE VODE, NAGLO NAPREDUJEJO. MARLJIVI VAŠČANI BODO KMALU DOKONČNO UREDILI CESTO, KI JIH BO ŠE BOLJ POVEZALA Z VEČJIMI KRAJI V OBČINI IN OSTALIM SVETOM. NA SLIKI: NEUTRUDNI BULDOŽERIST RUDA.

POTREBNI SO SKUPNI NAPORI

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

PRIMERJAVA IZDATKOV 1964/65 ZA PRVO POLLETJE

Besedilo	Realizacija od 1. 1. do 30. 6.		
	v letu 1964	v letu 1965	indeks
Zdrav. pregledi in druge vrste zdrav. pomoči	63.401.782	121.373.198	191,4
Zdravljenje v stac. zdrav. ustanovah	132.791.613	215.777.143	162,4
Zdravljenje v stac. zdrav. ustan. z uporabo prirodnega faktorja	8.385.108	20.558.762	245,1
Stroški za zdrav. za katera zavarovanec plača gotovni del	46.513.562	56.453.885	121,3
Stroški za zdravila, katere zdrav. ustan. posebej obračunava z zavodom	5.407.445	6.081.079	112,4
Pregled, nega in zdravljenje zob in ust	8.056.551	13.971.264	173,4
Zoboteh. pomoč in protetična sredstva	8.699.543	14.162.483	162,3
Proteze, ortoped. in druga sredstva	3.450.188	5.180.740	150,2
Nadom. pot. stroškov prevoza za hrano in bivanje	16.419.898	25.321.995	154,2
Preventivni stroški (kl. 31 tč. 2 ZOZO)	1.048.250	5.844.167	557,6
Nadom. oseb. dohodka zaradi bolezni in nezgode preko 30 dni	41.956.889	73.873.258	176,0
Nadom. oseb. dohodka v slučaju poroda in nosečnosti	10.008.558	18.184.798	181,4
Nadom. oseb. dohodka za skraj. delovni čas porodnic	3.235.357	5.301.964	163,8
Del prispevka, ki se prizna org. za nadom. oseb. dohodka zaradi bolezni do 30 dni	68.354.358	123.031.934	179,9
Del prisp., ki se prizna za stroške za nesreče pri delu in pokl. bolezni do 30 dni	11.918.354	9.404.351	78,9
Pomoč in oprema novoroj.	2.538.000	4.904.000	193,2
Nadom. pogreb. stroškov	2.692.430	2.467.000	91,6
Posmrtnina članom družine zavarovanca	719.402	518.978	72,0
Stroški v zvezi z rehabilit. in zaposlov. invalidov	23.541.589	46.340.509	196,8
Premije za obvezno pozavarovanje	13.992.169	20.154.966	144,0
Stroški samoupravnih organov	28.980	88.495	—
VSI IZDATKI SKUPAJ:	473.160.006	788.974.959	166,7

Poklicno usmerjanje

Služba poklicnega usmerjanja je pri nas še sorazmerno mlada. Nastajala je s potrebami, ki so se pojavljale vzporedno z ekonomskim razvojem naše družbe. Na določeni stopnji tega razvoja so se začele pojavljati težave pri zaposlenih zaradi slabe in nepravilne izbire poklica, ter močan porast poklicnih nesreč zaradi neprilagojenosti. Z druge strani pa je porasla tudi težnja za večjo produktivnost dela.

Ta služba je bila osnovana pri Zavodu za zaposlovanje delavcev Velenje kot samostojni odsek. V sklopu nje deluje poklicna svetovalnica, kjer lahko dobe zainteresirani strokovno pomoč. Cilji, ki jih ta služba zasleduje so, da usmerja ljudi na področja, ki jim najbolj ustrezajo glede na njihove psihične in fizične sposobnosti ter da jih vskladi s potrebami gospodarstva. Osnovno težišče dela odseka za poklicno usmerjanje je v sodelovanju pri izvrševanju programa poklicnega usmerjanja na šolah. Le-to obsega poklicno prosvetljevanje in poklicno informiranje vseh onih učencev, ki končujejo šolsko obveznost.

V preteklem obdobju treh let so sodelovali z dvanajstimi šolami na področju občin Velenje in Mozirje. Na vsaki šoli so imeli spočetka poverjenike za poklicno usmerjanje, pozneje pa so na vseh popolnih šolah osnovali komisije za poklicno usmerjanje. Vodi jo pedagog, ki opravlja to nalogo, to je v vsakem šolskem letu. Za poglobljanje dela članov komisij prireja odsek za poklicno usmerjanje vsako leto dva sestanka, katerih namen je, da dosežejo čim boljše koordinacijo dela in sestavijo letni program. Ta program je sestavljen iz dveh delov. Prvi del realizirajo same šole, drugi del pa odsek za poklicno usmerjanje. Oblika dela je zelo uspešna, ki je prilagojena možnostim in potrebam posamezne šole, oziroma posameznega območja, ki se medsebojno precej razlikuje. Vsebinsko in organizacijsko so ti programi sestavni del programa šole. Izvajajo pri pouku posameznih predmetov, ki se skupno vežejo, pri pouku moralne vzgoje in pri krožkih v svobodnih dejavnostih. Posebno pomoč pa nudijo mladini čisto pedagoški z osebimi prizadevanji pri vključevanju mladine v poklice v obliki krožkov za pripravo v vstop v šole druge stopnje ali pri iskanju prostih učnih mest, zlasti v obrobni šolah.

Za potrebe predavanja so nabavili ozkoformatno filmsko aparaturo, s katero so opravili preko 80 projekcij šestih različnih filmov s poklicnega območja. Pri tem so se orientirali predvsem na področja, ki so mladini manj zanimiva ali manj znana. Projekcije so imeli za starejše in roditeljskih sestankih, da bi tudi nje seznanili s poklici, o katerih imajo pogosto ravno starši odklonilno stališče. Te filme je videlo preko 5000 mladine in 500 odraslih. Vse projekcije so bile komentirane in so ime-

le izredno dober učinek. Posebni uspeh so imela tudi predavanja ob diapozitivih, katerih namen je bil, bi dobila mladina čim več poklov o raznih poklicih, oziroma poklicnih območjih. Za potrebe rudarstva so sami izdelali serijo barvnih diapozitivov. Vzpodbudo je, da si je ogledalo te diapozitive mnogo učencev iz nižjih razredov, kar ima poseben pomen pri oblikovanju poklicnih želja, ki se praviloma oblikujejo v obdobju okoli 12. leta. Predavanja poklicnega svetovalca so bila najbolj pogostna oblika predavanja. Ta predavanja vsebujejo elemente o katerih mladina običajno ne malik razmišlja, so pa za izbiro poklica pomembni. Teh predavanj je bilo okoli 250 z 8000 poslušalci. Aktiviranje mladega, ki stoji pred poklicno izbiro, torej pred nalogo, ki bi bila tudi odraslemu precej prezahtevna, kaj šele komu, ki ga v obdobju preraščanja iz otroka v fanta ali dekle pretresa kup dogajanj in spoznanj, je v tem trenutku morda pomembnejše od marsičesa drugega. V ta namen organizirajo še razne ekskurzije, ki mladini odpirajo širino v svet in spoznavanja proizvodnih poklicev v podjetjih. Otrok si mora izbrati svoj poklic sam. Odrasli pri tem le pomagamo z nasveti in drugo aktivno pomočjo. Nikakor pa mu poklica ne moremo vsiljevati iz svojih gladišč, ki se večinoma naslanjajo na osebna razočaranja ali na izpolnjene lastne želje.

Vso mladino, ki letno dorašča šolskim klopem tudi anketirajo. Iz podatkov, ki jih tako dobijo in ki vsebujejo, razen osnovnih spoznavnih podatkov še precej gradiva, ki je primerno za statistično obdelavo, izhajajo pri nadaljnjem operativnem delu.

V našem območju, ki je karakteristično po svoji mladi strukturi je opaziti vsako leto večji priliv v šole. Vsako leto se vpiše novincev za približno 3 razrede več, kot jih je bilo v predhodnem letu. Torej izstopi vsako leto več otrok, ki se želijo vključiti v šole ali uk. del teh pa želi tudi v proizvodnjo. Okoli 40 odstotkov vseh teh, ki končajo šolsko obveznost končajo prej kot v osmem razredu. Ti imajo pri vključevanju še več težav, kot oni, ki imajo popolno osnovno šolo, saj se lahko vključijo le v proizvodnjo in v nekaj poklicev, ki so v glavnem deficitarni. Iz podatkov je razvidno, da večina mladine želi v šole II. stopnje, (okoli 40 odstotkov) in v uk ali v poklicne šole (okoli 30 odstotkov). Ostali bodo ali nadaljevali osnovno šolanje še 9 let ali se skušali zaposliti. Nekaj pa jih bo ostalo tudi doma. Za potrebe informiranja mladine o prostih učnih mestih so zbrali podatke o razpoložljivih učnih mestih na našem območju. Prostih učnih mest je bilo 115, od tega le 33 za dekleta. V primerjavi z lanskim letom je to občuten padec, kar za 30 odstotkov. Letošnja generacija učencev osnov-

nih šol pa je številčno močnejša od lanske. Samo v osmem razredu je končalo šolanje preko 300 učencev. njihove poklicne odločitve so take, da jim razpoložljive kapacitete ne bodo mogle nuditi vključevanja. Skoraj polovica učencev je namreč namenjena v uk ali v poklicne šole, v šole II. stopnje je stopilo 123 učencev, ostali pa se bodo zaposlili, če jim bo to uspelo. Težave pri vključevanju v uk pa so se povečale po novem zakonu. Temeljni zakon o delovnih razmerjih v svojem 147. členu predvideva, da ne smejo biti plačila zanj manjša od povprečnega dohodka nekvalificiranih delavcev v 1. letniku za 50%, v 3. letniku za 80%. Ta določila posebej prizadenejo delovne organizacije pri nas, kjer je povprečje višje. Tu je treba upoštevati tudi to, da učenci v zahtevnejših strokah v prvem letu učenja ne ustvarjajo ekvivalentnega učinka. Republiški sekretariat za šolstvo je v zvezi s tem priporočil poklicnim in odgovarjajočim strokovnim šolam naj jeseni vpišejo maksimalno možno število učencev, četudi nimajo učenci sklenjenih pogodb z delovnimi organizacijami, kar je sedaj večinoma pogoj za sprejem v šolo. Zamisel nekaterih delovnih kolektivov, ki nameravajo vajence štipendirati tako kot druge dijake srednjih šol, je zelo umestna in tudi v skladu reforme vajenskih šol v poklicne šole.

Ob pogledu na poklicne šole, šole druge stopnje — gimnazije in tehnične šole — vidimo, da se kapacitete le-tih manjšajo. Letos so se zmanjšale povprečno v naši republiki za okoli 15 odstotkov. Glavni vzrok za zmanjšanje kapacitet je poleg pomanjkanja prostorov predvsem neurejeno financiranje teh šol. Po sedanjih napovedih bo v letošnjem letu najmočnejše čutili zmanjšanje možnosti za neposredno zaposlitev, oziroma v priučevanju na delovna mesta ozkih profilov. Po grobih računih bo obseg zaposlovanja mladine v primerjavi z lanskim padel za 60 do 70 odstotkov. Pri tem so najbolj prizadeti tisti mladinci, ki nimajo končane osnovne šole in to je pri nas praktično vsak drugi učenec, ki je končal šolsko obveznost.

Pri upoštevanju vseh ugotovitev, bo v letošnjem letu ostala tretjina mladincev brez možnosti, da bi se zaposlili ali šolali. Lani je bila ta številka neprimerno manjša, saj ni presegala tega razmerja.

V pogledu vključevanja mladine v šole druge stopnje se v sedanji situaciji nakazujejo nekateri negativni pojavi. Pričakovali bi, da se bodo ob prehodu na intenzivnejše gospodarjenje, s težnjo po racionalnejšem zaposlovanju, povečala tudi prizadevanja in interes za intenzivnejše usposabljanje, oziroma strokovno izobraževanje. Prav gotovo ni v skladu s cilji smotnega gospodarjenja, da se obenem z zmanjšanjem zaposlovanja manjšajo tudi kapacitete mest v strokovnih šolah,

ZAKAJ DO 44 ODSOTKOV PODHRANJENIH OTROK

PREHRANA IN OTROK

V splošnem zakonu o šolstvu je po načelih šolske reforme posebej poudarjen pomen telesne vzgoje v šolah. Otrok se v šolski dobi še vedno razvija in raste ter mu šolsko življenje nalaga veliko duševnih in telesnih naporov, zato moramo v odnosu do sposobnosti za delovno storilnost, koncentracijo in splošno psihično vzdržljivost budno zasledovati in upoštevati vse principe zdrave prehrane.

Na podlagi znanstvenih ugotovitev v svetu in pri nas, je republiški zavod za zdravstveno varstvo izdelal priporočila za zdravo prehranjevanje šoloobveznih otrok, po katerih mora otrok dobiti s hrano v starosti od 6. do 12. leta 2000 do 2400 kalorij, od 12. do 15. leta dečki 3100 kalorij, deklice istih let 2600 kalorij, medtem ko se potrebe po kalorijah v 15. do 19. letu pri dečkih dvignejo na 3600 kalorij, a pri deklicah padejo na 2400 kalorij. Sestav hrane šoloobveznega otroka pa se bistveno ne loči od hrane odraslega le v kaloričnem pogledu, temveč tudi v biološkem.

In kako je urejeno vprašanje prehrane šoloobveznega otroka pri nas?

V naših družinah običajno dobiva otrok isto hrano kot odrasli in je v tem primeru prikrajšan za svoje specifične fiziološke potrebe in si s tem v zvezi prisvoja slabe prehrabene navade, katerim se pridružujejo še ekonomske težave, ki silijo družine, da kupujejo tista živila, ki so cenejša, čeprav biološko manj vredna.

Pomemben vzrok slabe družinske prehrane je tudi v nepoznavanju prehranjevalne strukture. Na še hujše in stvarno obstoječe pomanjkljivosti v otroški prehrani pa v pogostih primerih naletimo, ko mnogi starši zaradi prezaposlenosti ali malomarnosti, ne pripravijo otroku nobene hrane, računajoč čisto na šolsko malico.

Da je prehrana naših otrok pomanjkljiva tako v kaloričnem, kakor tudi v biološkem pogledu, nam potrjuje analiza sistematičnih pregledov zdravstvenega stanja šoloobveznih otrok. Iz te je razvidno, da varira odstotek

— **slabe hranjenosti**
na velenjskem področju od 7,9 do 31,9 %, na šoštanjskem področju pa od 5 do 43 %;

— **posledic rahitisa**
na velenjskem področju od 23 do 31,4 %, na šoštanjskem področju od 3,16 do 25 %;

— **ploskih stopal**
na velenjskem področju od 8,16 do 25 %, na šoštanjskem področju od 3,88 do 41,6 %;

— **zobne gnilobe**
na velenjskem področju od 45 do 90 %, na šoštanjskem področju od 17,2 do 44 %;

— **slabokrvnosti**
na velenjskem področju od 6,25 do

31,5 %, na šoštanjskem področju od 0 do 23,4 %;

— **slabe hranjenosti**
na velenjskem področju od 2,7 do 18 %, na šoštanjskem področju od 2,37 do 44 %;

— **slabe drže**
na velenjskem področju od 6,7 do 33,3 %, na šoštanjskem področju od 3,88 do 22 %;

— **motenj vida**
na velenjskem področju od 2 do 17 %, na šoštanjskem področju od 11,3 do 20 %.

Od teh povprečnih ugotovitev pa na določenih področjih zasledimo zelo velika odstopanja, tako npr. zelo visok odstotek (31,5 % slabokrvnosti v Skalajah, 17 % motenj vida v Pesju itd.).

Zdravstvena služba je za izboljšanje teh izrednih odstopanj ukrenila že mnogo (specialne preglede, dodatne malice).

Ne glede na to pa lahko trdimo, da so vse ugotovljene nepravilnosti v glavnem posledica nepravilne, nezadostne, enostranske ali pomanjkljive prehrane naših otrok, ki se v različnih predelih kažejo bolj ali manj jasno.

Zanimiva je še ugotovitev zdravstvene službe, da so ta odstopanja izrazitejša pri mladini okoliških področij, kakor tudi v nižjih razredih na vseh šolah. Eno kot drugo nam vsiljuje misel, da skrbimo zadnja leta bolj za zunanji videz nas in našega okolja, kot pa za zdravo uravnovešeno prehrano naših najmlajših.

Česa torej primanjkuje našim otrokom?

V hrani je premalo živalskih beljakovin, kalcija in vitamina A. Pri majhni porabi mleka, mlečnih izdel-

kov, mesa, jajc, pa tudi sadja in zelenjave, je to razumljivo.

Vsi doslej nanizani činitelji jasno podčrtavajo neprecenljivo vlogo šolske prehrane, ki jo kot dopolnilno prehrano v obliki šolske malice mora otrok prejemati redno vsak dan in ob določenem času. Redno prehrano, to je šolopodanski obrok pa moramo izboljšati in še razširiti.

Perspektivni program razvoja šolstva predvideva postopen prehod na brezplačne šolske malice, ki bodo obsegale 2 dcl mleka in 10 dkg kruha. Dodatke, kot so: salama, sir, zelenjava in sadje, bodo še nadalje plačevali starši. V okviru tega programa naj bi posamezne občine že v tekočem letu prispevale 15 do 20 %, kar je občinska skupščina Velenje realizirala s tem, da je v te namene v proračunu za leto 1965 zagotovila znesek 24.527.000 dinarjev.

Skrb občine za zdravje najmlajših občanov pa se kaže tudi v tem, da je za strokovno usmerjanje šolske prehrane pritegnila Zavod za pospeševanje gospodinjstva v Celju, ki kot tovrstna strokovna služba dela v medobčinskem merilu že 10. leto in si je v tem obdobju pridobila dragocene izkušnje.

K pospeševanju na tem področju pomagata v veliki meri tudi zdravstveno-patronažna služba in sanitarna inšpekcija.

Zato v zavesti, da dosežani rezultati in dosežki na področju šolske prehrane niso bili zastoj in v prepričanju, da so napore za pravilno prehrano šolske mladine enakovredni drugim nalogam naše družbe, prihajamo, ob podpori vseh družbenih in političnih činiteljev, z jasnimi perspektivami tudi na tem področju v novo šolsko leto.

IZVAJALEC DEL, OBRATNO-GRADBENO PROIZVODNO PODJETJE «OLJKA» IZ ŠMARTNEGA OB PAKI ZAGOTAVLJA, DA BODO DO OBCINSKEGA PRAZNIKA ADAPTIRALI TELOVADNI DOM V ŠOSTANJU. MORALI BODO ZELO POHITETI, DA BODO LAHKO V ENEM MESECU NADOKNADILI ZAMUJENO.

MORDA SE NE VESTE...

...da meri območje občine Velenje 18.237 ha in je razdeljeno na 29 katastrskih občin;

...da sta v občini Velenje dve mesti (Šoštanj, Velenje) in 40 drugih naselij;

...da je imela občina Velenje 1. 7. 1965 24.979 prebivalcev. Od skupnega števila prebivalcev je 12.286 moških in 12.693 žensk. Posamezni matični okoliši so tega dne imeli naslednje število prebivalcev: Šmartno ob Paki - 2.236 (1.073 moških, 1.163 žensk), Šoštanj - 8.568 (4.114 moških, 4.454 žensk) in Velenje - 14.175 (7.099 moških in 7.076 žensk).

Mesto Šoštanj ima 3.308 prebivalcev, mesto Velenje pa 8.575;

...da je bilo ob koncu lanskega leta v naši občini 6.997 radijskih aparatov in je prišel na 3 prebivalce en radijski aparat. Televizorjev pa je bilo ob koncu lanskega leta 1.381 ali eden na 17 prebivalcev;

...da so prebivalci naše občine lansko leto prejeli dnevno 1.345 izvodov časopisa Delo, 1.179 izvodov časopisa Večer in 104 izvođe lista Ljubljanski dnevnik.

DOM PARTIZANA DA ali NE?

SPOMINI PRETEKLOSTI

SREČANJE PROPAGANDE Z NEMCI

(Propaganda je bilo partizansko ime znanega aktivista Britovška iz Slovenj Gradca)

Propaganda je bil eden od najpopularnejših aktivistov v Mislinjski dolini. Vedno nasmejan in pripravljen pomagati ljudem v nesreči. Njegovi govori na mitingih so bili skrajno optimistični in prav zaradi tega se ga je prijelo ime Propaganda. Seveda je bila propaganda Propagande v tistih časih na mestu, ko so bili naši ljudje v veliki stiski, ker je inarsikateremu ponovno vtila pogum.

Takole mi je pripovedoval nekega zimskega dne: »S tovarišem sva si ogrnila bele rjuhe in se pripravila, da bi čim nevidnejša lahko zdrknili mimo postojanke. Veter je bril neusmiljeno in sneg je škripal pod nogami. Bilo je prav zagotovo dvajset stopinj pod ničlo.

Pomikala sva se po sadovnjaku. Nenadoma sem opazil postavo v beli halji, ki je preskočila jarek in se potem pritajila ob tla. Nisem bil čisto siguran, da dobro vidim. Toda za njim je poskočila druga postava. Sunil sem spremljevalca pod rebra in obstala sva kot ukopana. Še dihati sva skoro pozabila.

Za drugim vojakom je skočil tretji, četrti in našla sva jih kar petnajst. Kolona se je počasi in previdno pomikala po sadovnjaku. Slišala sva samo škripanje škornjev po zmrazjenem snegu. Švabi so molčali kot ribe. Mene je pa začelo nekaj stiskati v grlu, dokler me ni premagalo, da sem na glas zakašljala. Tisti trenutek so bele švabske postave polegale na sneg. Njihov vodja se je zadril v ledeno noč:

»Halt! Wer dort?»

»Geheimkommando 6!« sem odgovoril.

»Geheimkommando 6 weiterkommen!« je rezko zvenela nemška komanda.

»Ein Schmar!« sem se zadril nazaj in s spremljevalcem sva jo ucvrila proti bližnjemu gozdu. Švabi so streljali za nama, toda stari partizanski zaveznik — noč — naju je pogoltnila...

ZASEDA

Bilo je še v aprilu, ko je pomlad že ozelenela vso okolico. Pod Pohorjem, blizu Legna, smo ležali v zasedi in čakali Nemce za katere smo vedeli, da prav tako blizu

Legna čakajo na nas. Skrajno levo krilo naše zasede je lahko celo videlo skrajno desno krilo švabske zasede.

Tiho smo čakali. Vsak šum nas je pritegnil. Tišina je pretrgalo glasno govorjenje in smeh. Čez bližnji travnik sta jo nemoteno mahala dva moža. Kmalu smo spoznali glasnejšega. Bil je Propaganda. Ze v začetku vojne so ga gestapovci tako premlatili, da mu je v precejšnji meri odpovedal sluh. Z njim je bil še neki tovariš, ki prav tako ni več dobro slišal. Predstraža mu je mahala, vendar Propaganda ni videl naših, ker je bil vse preveč zaposlen s svojim sopotnikom. Saj veste kako je, če se pogovarjata dva približno enako gluha. Kdo bi utegnil še opazovati okolico.

Naše mahanje torej ni zaleglo. Toda pot preko travnika vodi naravnost v nemško zasedo. Le kako naj jima zastavimo pot? Komandir, ki je bil v zasedi se je odločil za skrajno sredstvo: strel iz puške. Rezko je odjeknil strel pod Pohorje. V zasedi smo se vsi zdrznili. Toda Propaganda s tovarišem ni reagiral. Spremljevalec je sicer nekaj malega čul in opozoril Propagando z besedami: »Ali ni nekdo streljal?« »Ah, kje neki!« se je veselo zadril nazaj Propaganda in pokazal svoje bele zobe.

Njegov smeh je presekal ogenj nemške zasede. Puške, bržstrelke in mitraljezi so zalajali tako na glas, da sta naša dva aktivista tako urno tekla, da so njune pelevine kar vodoravno plapolale za hrbtom.

Vrnila sta se v naročje zelenega Pohorja. Mi smo se pa pošteno udarili z Nemci in borba je trajala do mraka. Šele v mraku so se Nemci umaknili v Slovenj Gradec. Zvečer smo pa ob tabornem ognju več govorili o Propagandi in njegovem spremljevalcu kot o borbi. Radi smo ju imeli in prav zaradi tega smo bili veseli, da sta oba odnesla zdravo kožo, čeprav sta nam zakuhala borbo prej, kot smo pričakovali.

PADOBRANČEVA SMRT

Garjanci so bili v jesenski megli. Nemci so začeli z veliko ofenzivo na jesen 1943. leta. Partizanska artilerija je mrzlično zakopavala svoje topove in se spreminjala v pešake. Še pred nekaj dnevi je osamljena baterija razbijala ustaške utrdbe na gradu Ozlju in bližini prijetne žumberske vasice — Vivodine. Nemci so napadli z vseh

strani. Tudi padalce so spuščali. — Same mlade, razvite in zagrizene SS-ovce.

V neko žumberško vas, na meji med Slovenijo in Hrvaško, so pripeljali zvezanega nemškega padalca. Bil je visok, plavalas SS-ovec. Izpod čelade mu je zijal tipičen nemški obraz: rdečkastobelopolten s plavimi očmi, ki so sovražno streljale po partizanih in dolgim kljukastim nosom podobnim kljunu ptice roparice. Pod nosom je poganjal redek puh.

Marok je ukazal naj ga razvežejo in potem ga je pozval na dvoboj. Čokati Marok mu je segel do ramen. Začela se je borba. Udarci so medsebojno padali s strateško naglico.

Borba je dolgo tekla neodločeno.

Nenadoma se je v rokah padobranca pokazal nož. Nobeden ne ve od kod ga je dobil.

Partizani so stali nekaj metrov v krogu in z zanimanjem spremljali borbo.

»Pazi Marok! Pazi, nož ima!«

»Udari Marok!«

»Razbij mu gobec, svinji švabski!«

Nemcu niso popuščale moči. Tolkel je na vse strani in Maroka spravil na tla. S težavo se mu je izvil.

Tedaj je Marok prekinil borbo. Nameril je pištolo v padobranca, ki se je isti moment zavedel, kaj ga čaka. Strel je odjeknil. Padobranec je z vso silo skušal doseči Maroka in mu izviti revolver. Toda Marok je bil okretnejši. Spet mu je spustil v telo dva strela. Veliko padobrančev telo se je začelo majati. Hotel je še nekaj reči, ko mu je bruhnila kri na usta. Zleknil se je, krčevito mahal z rokami in potem padel v nezavest.

Strel v glavo je končal padobrančev misljo.

Vaščani, ki so spremljali borbo so se sedaj oddahnili. Slekli so mu škornje. Odnegli so ga in zakopali, krvave sledove na tleh pa izmili z vodo.

Iz nabreklih oblakov je najprej začelo deževati, potem pa že počasi nalezavati sneg.

Partizani so se pripravljali na odhod. Mrak se je spuščal na Gorjanje. Mlad partizan je gladi brzostrelko s katero si je hotel prej padobranec prislužiti še kakšen »križec s hrastovim listom«.

četrtkov

Staro šolo v Plešivcu bodo povsem obnovili. V svetlih in prostornih učilnicah se bodo učenci lažje učili.

Bliža se pričetek šolskega leta zato smo obiskali Plešivec in se pozanimali pri predsedniku krajevne skupnosti tovarišu EDU JEŽOVNIKU kako gredo h kraju dela pri obnavljanju šolskega poslopja in kako je s tamkajšnjim pokopališčem o katerem smo v našem časopisu že pisali.

Tovariš Ježovnik nam je o tem povedal naslednje:

»Prebivalci Plešivca smo zelo veseli, da bomo imeli tako rekoč novo šolsko poslopje, ki je bilo naša dolgoletna želja posebnost naših otrok. Dela pri šoli napredujejo počasi, vendar upamo, da bodo do pričetka pouka končana. V šoli bomo imeli tudi manjšo dvorano, kjer se bomo prebivalci lahko občasnoma zbirali. Pričakujemo, da bomo v tej dvorani kdaj pa kdaj lahko gledali tudi potujoče filme. Škoda, da letos nismo uspeli dobiti učiteljev, ki bi lahko tudi stanovali v Plešivcu, saj je v šoli na razpolago družinsko stanovanje. To bi za kulturno-prosvetno življenje kraja mnogo pomenilo.

Kar se pa kopališča tiče, moram povedati, da nas je kar malo sram. Saj imamo na sedanjem prostoru samo še za dva pokojnika. Zato smo sklenili

zbrati samoprispevke za ureditev in razširitev pokopališča. Moram reči, da smo pri tej akciji naleteli na tazumevanje

Mrtvašnica na plešivskem pokopališču je res potrebna ureditve. Kot je povedal predsednik tamkajšnje krajevne skupnosti tovariš Ježovnik, bodo po razširitvi pokopališča drugo leto popravili tudi mrtvašnico.

sestane

vseh. Zbrali smo že preko 300 lisoč dinarjev, vendar to še zdaleka ni dovolj, če želimo urediti vse, kar je nujno potrebno. Za prostor, ki bo potreben za razširitev, se dogovarjamo s tovarišem Alojzjem Arličem in upamo, da nam ga bo z razumevanjem odstopil. Letos nameravamo urediti ograjo okrog pokopališča ob cesti. Računamo, da bomo veliko del opravili s prostovoljnimi delom, za kar smo se že dogovorili. Prav tako pa pričakujemo pomoč pogrebnega zavoda pri Komunalnem obrtnem centru v Velenju.

Poslovili smo se od tovariša Ježovnika in mu želeli veliko uspeha pri njegovih prizadevanjih.

Ko smo si ogledali dela pri šolskem poslopju, smo lahko ugotovili, da je potrebno opraviti še veliko del. Vodja gradbišča, ki je zaupano gradbenemu podjetju »Oljki« iz Smartnega ob Paki, nam je ne preveč prepričljivo zagotovil, da bodo šolski prostori do pričetka pouka naredi. Družbene organizacije pa bodo verjetno morale še nekaj časa počakati na težko pričakovano dvorano.

RAKETE NA ATOMSKI IN IONSKI POGON

Zivimo v času atomov, raket in bliskovitega razvoja znanosti. Ta nagel napredek vseh vej znanosti, pa je poleg revolucionarnih odkritij prinesel tudi pojav razlikovanja človeštva na znanstvenike, ki so se specializirali le za ozko področje določene veje znanosti in široke množice, ki niso v stanju spremljati ta razvoj in ga pravilno vrednotiti. Ta pojav je pri današnji stopnji znanosti popolnoma naraven in se bo verjetno prepad med vrhunskim znanstvenim kadrom in »povprečnim« zemljanom v bližnji prihodnosti še poglobil. Isti pojav zasledimo razumljivo tudi med samimi znanstveniki, ki poleg razvoja v lastni stroki le stežka ali pa sploh ne spremljajo celoten razvoj znanosti in tehnike.

Ravno zaradi tega vzroka sem se namenil napisati kratek članek o delu na atomskih in ionskih raketnih motorjih, saj je to področje raziskav v zvezi s programom osvajaanja vesolja skrito v strokovni literaturi ali pa za zaveso tišine.

Zanimanje za vesmírski prostor je po izstrelitvi prvega sputnika zelo naraslo, verjetno celo v nesorazmerju z njegovim praviim pomenom. Kaj kmalu pa je postalo jasno, da osvajanje vesolja s klasičnimi tipi raketnih motorjev ne bo prineslo vidnejših rezultatov. Energije, s katerimi razpolagajo rakete, se resda večajo z odkritjem novih goriv, vendar gre še vedno le za kemično energijo, ki ni omejena s svojo razmeroma nizko gostoto. Druga omejitev pa je kratkotrajno oskrbovanje rakete z energijo le nekaj minut, saj je pri večjih raketah poraba goriva in oksidanta tudi po več ton na sekundo.

Jedrsko energija pa bo z gostoto, ki je milijonkrat večja kot pri kemičnih gorivih, lahko oskrbovala vesoljsko ladjo tedne, mesece in celo leta. Za potovanje na druge planete našega osončja pride v poštev le pogon, vezan na atomski reaktor.

Nuklearni motor bo torej pogonjal vesoljske ladje proti planetom našega sončnega sistema. Kaj je na tem področju narejenega na Vzhodu ne vemo. Vendar pa so Sovjeti dokazali, da so sposobni ustvariti velika presenečenja. Na tem področju raziskovanja se Američani ukvarjajo že lep čas. Napredek pri raziskovanju jedrskega pogona raket je postal očiten v jeseni 1964, ko sta NASA in ameriška komisija za jedrsko energijo preizkušala dva reak-

tora: Kiwi in reaktor NERVA (kratica, ki pomeni v prevodu — jedrski stroj za uporabo na raketi). Ugotovili so, da je jedrski pogon uporaben in perspektiven, zato je popolnoma razumljivo, da Američani z vsó vnmemo nadaljujejo začeto delo.

V čem je bistvena razlika med atomskim in klasičnim raketnim motorjem? Bistvena in hkrati edina razlika je v načinu dobivanja toplotne energije, ki je potrebna, da damo plinu v samem motorju odgovarjajočo kinetično energijo usmerjenega gibanja. To energijo dobimo pri klasičnem tipu raketnega motorja kot produkt kemične reakcije, ki poteče med gorivom in oksidantom. Pri atomskem motorju pa je izvor take energije v nuklearni reakciji, dočim se vrši pretvorba toplotne energije v kinetično po istem principu kot pri klasičnem tipu raketnega motorja — z termično ekspanzijo, skozi De Lavalov mlaznik. V bistvu je torej atomski raketni motor sestavljen iz atomskega reaktorja, ki služi kot vir energije in De Lavalovega mlaznika, ki pretvarja toplotno energijo v kinetično.

Energija se nahaja torej v nuklearnem gorivu, čigar masa je zamenljiva, pogonska materija pa se nosi posebej v rezervoarjih. Tekoča pogonska materija (npr. tekoči vodik ali helij) prihaja v kanale reaktorja, kjer izpari in se pregreje, pri čemer se ji dvigne temperatura na okoli 3000° C. Pogonska materija se nato v De Lavalovem mlazniku ekspanzira, pri čemer doseže zelo velike hitrosti (za vodik — 8900 m/sek) iztekanja. S tem pa vsekakor še zdaleč niso izkoriščene vse možnosti uporabe atomske energije za pogon raket. Ravno pomanjkanje materiala, ki bi vzdržal še višje temperature je vzrok, da se nuklearna energija ne more izkoristiti tako, kot bi želeli z ozirom na to, da bi bilo možno sprostiti energije, ki bi dvignile temperaturo plinu praktično do vsake višine.

Vzporedno z razvojem atomskih raketnih motorjev, pa se posveča enaka, če že ne večja pozornost razvoju ionskih raketnih motorjev, ki bi bili edini sposobni, v okviru današnjih zmognosti človeštva, doseči ne samo katerikoli planet našega osončja, temveč tudi ozvezdja, ki so od nas oddaljena več svetlobnih let.

Teoretične in eksperimentalne Nadaljevanje na 8. strani

SREČANJE

Zima je pritisnila. Sneg je pobelil najprej Uršljo goro, Mozirske planine in Smrekovec. Potem se je spustil na Sveti križ in Ravne in končno obležal tudi v Saleški dolini. Podplati iz šoštanjske tovarne usnja so bili vojne kakovosti in kmalu so partizanom pogledali palci iz čevljev.

Ko smo bili pri Cirkovcah sem popoldne ogrnil belo haljo in s kurirjem sva odšla proti Velenju. Od 1941. nisem videl domačih. Več kot tri leta je od tega, ko so me odpeljali v zapor. Od takrat me ni bilo več v Saleški dolini.

Mrak je legel že ob petih popoldne na zemljo. Počasi sva se pomikala mimo Konovega in Smartna proti Velenju. Kadar človek po tolikih letih spet pričakuje srečanje s svojimi, z mamó, ima poseben občutek toplin. V Smartnem sva se ustavila pri znanjih. Zvedela sva, da so bili popoldne še Nemci v trgu. Menda so že odšli, sedaj je ostala samo še žandarmerija, ki pa ponoči kaj nerada stika po okolici.

Nekaj požirkov »kačje sline« nama je pognalo kri po žilah in že sva prečkala most preko Pake pri Melanšku. Bila je že policijska ura. Žive duše ni bilo na cesti. Vsa okna so bila zatemnjena. Na breze se je obesil sneg in lunin svet je iz njih pletel vsemogoče oblike. Prava zimška idila, ki priklene človeka, da bi stal in stal ter občudoval lepote zimske pokrajine. Tam nekje v daljavi je neusmiljeno tulil pes. Saj tudi ni čudno. Mrak je pritisnil, da je kar škripalo pod nogami.

Tu sem poznal vsak kotiček. Mimo drvarnice sva smuknila na domače dvorišče in potem tiho kot mačka po strmih stopnicah na hodnik, ki je vodil k spalnici domačih. Potrkal sem. Nobenega odgovora. Potrkal sem drugič, ko je mama prišla k vratom in vprašala, kdo je. S solznimi očmi me je stisnila po dolgih letih k sebi.

Imela je goste iz Celja.

Vsi so strmeli v partizansko uniformo in v zlate natičke. Prvič so videli partizanskega oficirja. Se pred eno uro je neki nemški oficir stikal po hiši.

Prvo srečanje smo dobro zalili. Mama je prinesla staro, uležano slivovko. Nekaj parov čevljev. Potem nama je še zaupala, da so na dvorišču vojaki pozabili zaboj municije.

Cas je hitel bliskovito. Tja do treh ponoči smo se pogovarjali o razmerah v trgu. Očima so med tem zaprli na Borl. Mama je dobila posebno zdravniško spričevalo, da zaradi bolezni ne sme iz hiše. Tako so ji prizanesli, da ni prišla v lager. Večkrat se žandarji zanimajo, če ve kaj o sinu in hčerki. Mama molči, ali pa se izgovarja, da sina ni videla od takrat, ko so ga odpeljali.

Tiste dni so trosili Nemci letake, kjer napadajo med ostalimi tudi mene, da sem kriv za bombardiranje, ker dajem podatke anglo-amerikanskim misijam. Bil sem namreč nekaj časa oficir za zveze pri vojaški misiji pri štabu IV. zone.

Mama je ponosna, vesela in srečna. Ne ve, kaj bi nama še dala s seboj.

Po cesti je zaškripalo. Neka patrolja je šla mimo okna. V sobi je nastala tišina, da bi lahko čuli padec igle na pod. Se dihanje je zastalo. Koraki so se oddaljili in spet je stekel pogovor.

Oprtana z vsemi dobrotami in čevlji sva se poslovila od domačih. Oh, kako naju je stresel mrak, ko sva spet stala na dvorišču in počasi ter previdno zapustila vas. Prijetne domače topline je bilo konec. Se nekaj metrov in požrla naju je tema. Nekje v daljavi pa je še vedno zavijal pes...

ZADNJE NOVO LETO V VOJNI

Kadar so »Serčerji« prišli na Graško goro, je bilo vedno mirno. Zato ni čudno, če smo bili vsi veseli, ko smo zvedeli, da bomo novo leto pričakali tam. Toda, kje smo šel? Zadnje dni decembra ni nikjer miru. Kamor se obrnemo naletimo na Nemce. Sedaj smo še nekje na Bazeljskem, pot nazaj na Graško goro je še dolga. Po poti moramo še dvigniti municijo in nekaj orožja, ki se nahaja v bunkerju.

Prebili smo se že do Konjiške gore. Ta nam je bila vedno sovražna. Tudi takrat so jo Nemci obmetavali s topovskimi granatami. Ze dva dni nismo zatisnili oči. Vedno nas je zmotil kakšen sovražni napad, ravno, ko smo se spravljali na počitek.

Zato le brž naprej preko Vitanja in Doliča na Graško goro! V jutranjem mraku smo prečkali konjiško cesto v bližini Stranic. Potem pa mimo Vitanja in Lošperka proti Doliču.

Malo pred jutrom je utrujenost vedno najhujša. Mnogi so kar stoji in v hoji spali. Najtežje je bilo, če so sedli. Z veliko muko smo potem kolono zbudili in spet premaknili naprej. Težak tovor municije je šibil kolena borcev, ki so postala že vsa mehka od napora.

Mnogi so imeli privide kako stopajo v tople sobe in spijo. Pri tem so zaspali. Šele po dolgem dreganju so se spet zbudili in se vlekli kot jesenska megla naprej po vitanjski cesti. Cesta jih je še posebno izmučila. Partizan se je že navadil na mehke steze in poti. Ta cesta pa se vleče in vleče v nedogled. Ob vsakem koraku imaš občutek kot da ti nekdo zabija žebelj v noge.

Lošperk je za nami in bližamo se Doliču. Tam je treba spet prečkati železnico in cesto Dravograd—Celje. Postavili smo zasedo ob cesti in železnici. Na takšnih nevarnih mestih so tudi tisti, ki so že komaj hodili, pospešili korak in prav hitro smo bili na poti proti Sentvidu.

To je bilo že polosvobodno ozemlje. Po izhodu snežni poti smo hodili na obronkih Graške gore. Še dobro uro hoda in že smo se gnetli okoli Klančnika.

Stari Klančnik je z zanimanjem štel prihajajoče, a Klančnica je sklepala roke v nebo in vpila: »Kolikovo jemen!« Oba sta bila vesela domače vojske. To je zanj po menilo tudi mnogo mesa in vesele praznike. Partizani jih nikdar niso pozabili. Tudi pred nekaj meseci, ko so izpraznili nekaj trgovin v Velenju in okolici, so družino obuli in ji dali precej tekstila.

Terenske organizacije so bile tiste dni zelo aktivne. Iz Velenja in Pesja so kar v koših nosili potice, klobase, meso in pijačo.

Na Klančnikovi mizi je stal šefan domačega tropinovca, ki je vidno hlapel. Veselja ni bilo konec. Vse je plesalo. Zunaj so se kepali in postavljali na glavo v sneg. Niso vedeli ali se postavljajo za šalo ali zaradi »kačje sline«.

Pozno v noč je trajalo rajanje in partizanska pesem je prebijala lesene zidove planinskih domačij.

Vsi smo bili prepričani, da je to zadnje leto vojne.

S težkimi glavami smo se znašli v 1945. letu. Zimska burja je bila najboljše sredstvo proti mačku in seveda še malo protistrupa, ki ga je ostalo od silvestrovanja. »Klin se s klinom zbija,« je modro svetloval bataljonski kuhar in mi tiščal čutarico pod nos.

V. V.

šport šport šport šport

NOGOMET

[PRED PRVENSTVOM]

RUDAR (V) — RUDAR (T) 4:4 (2:1)

Domači Rudar je v okviru priprav na bližnji start v slovenski nogometni ligi odigral prijateljsko tekmo z Rudarjem iz Trbovelj. Obe ekipi sta se že pred tem pomerili v Trbovljah in dosegli neodločen rezultat 2:2.

Številni gledalci so pričakovali lepo zmago domačega moštva, saj so vodili kar s 4:1. Obramba domačih pa je preveč ležerno spremljala napade Trboveljčanov in tako so v slabih 15 minutah dosegli 3 gole in izenačili rezultat.

Obe ekipi sta prikazali dober nogomet, vendar brez prave borbenosti. Gole za domače so dosegli: Gojevič,

Vladislavljčič, Lukač in Kujan. Za goste: autogol Koren, Majcen 1 in Skofca 2.

Ce ocenjujemo dogodke na igrišču lahko zaključimo, da so Velenjčani bili boljši, vendar to še ne potrjuje, da bodo lahko brezskrbno startali v prvenstvu. Obramba je slabši del moštva, vsi pa bodo morali pokazati več borbenosti. Samo s pošteno igro vsakega posameznega igralca bo moštvo kot celota lahko dalo vse od sebe. Že v prvih dveh krogih ima Rudar težka nasprotnika »Branik« in »Aluminij«, zato se bo treba pošteno boriti za čimbolj časten rezultat, posebno ker igra obe tekmi na domačem igrišču.

Od leve proti desni — stojijo: trener Hudarj, Vladislavljčič, Kujan, Kuret, Hrnčič, Rednak, Tomšič, Koren, Devič, tehnični vodja — Radovanovič. Čepijo — Lukač, Topčič, Gojevič, Bizjak, Vodeb.

SOŠTANJ : KLADIVAR 5:1

V okviru priprav na bližnje nogometno prvenstvo so soštanjski nogometaši odigrali nekaj prijateljskih tekem.

Najprej so se pomerili s članom I. zvezne lige z Zagrebom, ki je bil v Soštanju na pripravah za zvezno tekmovalje in izgubili z rezultatom 7:1 (2:1). Gol za Soštanj je dosegel Koren.

Na gostovanju v Celju, kjer so se pomerili z mlado ekipo Kladivarja, ki bo nastopala v I. slovenski ligi, so Soštanjčani zabeležili visoko zmago z rezultatom 5:1 (1:1). Gole sta dosegla Koren 4 in Pavšek.

V zadnji tekmi na domačem igrišču pa so imeli za nasprotnika člana I. SNL »Celje«, proti kateremu so klonili z rezultatom 3:0 (1:0).

TUDI ROKOMETAŠI SE PRIPRAVLJAJO

Rokometaši Partizan-Rudarja se že nekaj časa vestno pripravljajo za tekmovalje v štajerski conski ligi.

Pred dnevi so se pomerili z ekipo Voždovačkega iz Beograda, ki je v Velenju na skupnih pripravah. Zmagali so gostje z rezultatom 24:19. Rezultat je za mlado ekipo Rudarja ugoden in lahko pričakujemo tudi v prvenstvu dobro igro. Na tekmi sta najboljšo igro pokazala Mravljak in Silovski, ki sta dosegla tudi največ golov.

Letošnje tekmovalje rokometišev bo zelo zanimivo, saj v istem tekmovalju poleg Velenjčanov tekmujejo tudi Soštanjčani. Ti pa imajo v svojih vrstah nekaj bivših igralcev Rudarja, zato bo borba za prestiž v občini in za boljšo uvrstitev v ligi tembolj zanimiva.

MLADI ŠAHISTI

SAH JE MED NAŠO MLADINO ŽELO RAZŠIRJENA IN PRILJUBLJENA IGRA. NAJVEČ USPEHA MED MLADIMI ŠAHISTI IMAJO NEDVOMNO PIONIRJI IN PIONIRKE OSNOVNE ŠOLE IZ RAVEN PRI SOŠTANJU, KI SO SE VEČKRAT UVELJAVILI TUDI V REPUBLIŠKEM MERILU.

RAZPORED TEKEM JESENSKEGA DELA PRVENSTVA I. SNL

5. septembra

Rudar (T) — Železničar
Ljubljana — Kladivar
Mura — Koper
Triglav — Aluminij
Celje — N. Gorica
Rudar (V) — Branik

12. septembra

Ljubljana — Železničar
Mura — Rudar (T)
Triglav — Kladivar
Celje — Koper
Rudar (V) — Aluminij
Branik — N. Gorica

19. septembra

Železničar — Branik
N. Gorica — Rudar (V)
Aluminij — Celje
Koper — Triglav
Kladivar — Mura
Rudar (T) — Ljubljana

26. septembra

Železničar — N. Gorica
Aluminij — Branik
Koper — Rudar (V)
Kladivar — Celje

Ljubljana — Mura
Rudar (T) — Triglav

3. oktober

Mura — Železničar
Triglav — Ljubljana
Celje — Rudar (T)
Rudar (V) — Kladivar
Branik — Koper
N. Gorica — Aluminij

17. oktober

Triglav — Železničar
Celje — Mura
Rudar (V) — Ljubljana
Branik — Rudar (T)
N. Gorica — Kladivar
Aluminij — Koper

24. oktober

Železničar — Koper
Kladivar — Aluminij
Rudar (T) — N. Gorica
Ljubljana — Branik
Mura — Rudar (V)
Triglav — Celje

31. oktober

Celje — Železničar

Rudar (V) — Triglav
Branik — Mura

N. Gorica — Ljubljana
Aluminij — Rudar (T)
Koper — Kladivar

7. november

Železničar — Kladivar
Rudar (T) — Koper
Ljubljana — Aluminij
Mura — N. Gorica
Triglav — Branik
Celje — Rudar (V)

14. november

Železničar — Aluminij
Koper — N. Gorica
Kladivar — Branik
Rudar (T) — Rudar (V)
Ljubljana — Celje
Mura — Triglav

21. novembra

Rudar (V) — Železničar
Branik — Celje
N. Gorica — Triglav
Aluminij — Mura
Koper — Ljubljana
Kladivar — Rudar (T)

ŠALEŠKI RUDAR

GLASILO SOCIALISTIČNE ZVEZE DELOVNEGA LJUDSTVA OBČINE VELENJE

Lastnik in izdajatelj: Občinski odbor SZDL Velenje — Urejuje uredniški odbor: Maruša Dolejši, Ivan Fijavž, Franjo Kijon, Franc Lesnik, Ljuba Narak, Milan Sterban, Jože Tekavec, Alojz Zavolovšek in Rudi Zevart. — Časopis izhaja vsak drugi četrtek. — Posamezna številka stane 30 din. — Letna naročnina 700 din in polletna 350 din. — Naročnina se vplača vnaprej na tekoči račun 603-16-603-43 pri Narodni banki Soštanj. — Naslov uredništva: »Saleški rudar«, Velenje, Titov trg 2. — Rokopisov in fotografij ne vračamo. — Fisk in ključ: CP »Celjski tisk« Celje.

Spoznajmo tujke in kratice

Na sejah samoupravnih organov in zborih kolektiva se naši upravljalci vse bolj pogosto srečujejo z neznanimi pojmi in izrazi, ki jih uporabljamo v vsakdanjem in poslovnem življenju. Ker pa poslovanje gospodarskih organizacij ni več stvar le posameznikov, temveč je to poslovanje sestavni del samoupravljanja, zato morajo biti ustaljeni in rabljeni poslovni izrazi, ki so po navadi tujke in kratice, razumljivi vsem, ki daas odločajo o proizvodnji in poslovanju delovnih organizacij.

V Saleškem rudarju homo v nadaljevanjih objavljali nekatere tujke in domače izraze, katere pogosto rabimo v poslovnem in ostalem življenju ter na ta način skušali pomagati našim bralcem, da bodo lažje in temeljito razumeli nejasnosti pri vsakdanjih razgovorih in opravilih. Izrazi bodo napisani po abecednem zaporedju.

A

a (tr) pri cenah pomeni po, npr. a 50 je po 50 din.

a. a., ad acta — (lat) odložiti spis (dopis) med rešene spise, ker smo ga rešili ali ga ne želimo rešiti ali je

postal nevažen.

abonent (fr) naročnik ali stalen odjemalec, ki plača naprej, npr. v menzi, pri časopisih, knjižnih izdajah, v gledališču itd. — Abonma (fr abonement) naplato, naročilo za (abonementno) ceno, ki je navadno nižja od redne cene.

a/c (it) a conto — na račun. — Akontacija: znesek, lahko tudi količina blaga, ki ga damo naprej. To ni isto kot ara.

adekvaten (lat) enak, primeren, ustrezen, skladen, enakšen, npr. po kakovosti.

administracija (lat) uprava, pisarna, vodstvo, skrbništvo, administrator: oseba, ki mu je poverjena uprava, upravnik, oskrbnik.

adresa (fr) naslov, napis, nadpis. V prenesenem pomenu besede lahko tudi izjava, spomenica, npr. адреса državnih voditeljev svojemu ljudstvu.

adresant (fr) odpošiljatelj dopisa ali katere druge pošiljke; kdor napiše (določi) naslov.

adresar (fr) seznam naslovov, abecedno urejena zbirka naslovov.

adresant (fr) oseba, na katero je naslovljen dopis ali pošiljka; naslovnik, prejemnik pošiljke.

agenda (lat) seznam vsega, kar se mora storiti, tudi delovno področje, obseg dela, delo, zapisnik, dnevnik.

agentura (lat) zastopstvo; agent — zastopnik.

agrarni (lat) poljedelski, kmetijski.

agrikultura (lat) kmetijstvo; agrarni

proizvodi — kmetijski pridelki;

agronom — kmetijski strokovnjak.

akcept (lat) sprejem. Npr. akceptiram (sprejemam, sprejemim) pogoje; akceptirati menico — podpisati menico kot glavni menični zavezanec — akceptant — ko menični pozivalec ali trasat menico akceptira — postane glavni menični dolžnik ali akceptant.

akceptijski (tudi akceptni) kredit, kredit, ki temelji na menici in pri katerem prevzame banka obveznost plačnika, ta pa ji da v poročstvo menico. Menice s poročstvom (žiro) kaže znane banke zelo uporabljajo, posebno v mednarodni trgovini.

akord (fr) dogovor, domeneč, da se plača po storjenem delu in ne po času; dogovor za enega delavca je individualni akord, dogovor za skupino je skupinski akord.

akreditiv (fr) poverilna listina. Dokumentarni akreditiv. Kadar med kupcem in prodajalcem ni takega zupanja, ki bi dovoljevalo plačilo blaga vnaprej ali pa šele po prejemu blaga, se sporazumeta o akreditivu. Kupec naroči pri banki akreditiv, to je, naroči ji, naj dobavitelju (prodajalcu) izplača vrednost blaga. Kupec natančno določi, katere dokumente mora prodajalec predložiti, to je, kako dokaže, da je izpolnil pogodbo glede dobave. Navadno so ti dokumenti: faktura, tovarni dokumenti, zavarovalna polica, potrdilo o poreklu blaga itd. — Z dokumentarnim akreditivom si je prodajalec

zagotovil plačilo po pogodbi; to ga sili, da blago hitro odpravlja, da se drži dobavnih rokov, kakovosti in sortimenta. Veljavnost akreditiva je časovno omejena. — Permanentni dokumentarni akreditiv sili dobavitelja, da blago redno odpremlja, kajti neizkoriščen akreditivni zneski zapadajo, ko poteče akreditivni rok. — Če ni drugače dogovorjeno, lahko naročitelj akreditiv vedno prekliche, zniža ali zviša znesek, spremeni roke itd. Seveda je za dobavitelja nepreklicen akreditiv več vreden. Besed preklicen (tak, ki ga naročitelj lahko prekliche) ali nepreklicen pa ne smemo zamenjati s pojmi: potrjen ali nepotrjen. Če je akreditiv nepotrjen, tedaj izplačljiva banka (domileti) koristniku le sporoča da je akreditiv odprt. Če je potrjen, tedaj za izplačilo jamči. Z nostro akreditivom plačujejo naši uvozniki svojim inozemskim dobaviteljem. V nasprotnem primeru govorimo o loro akreditivu. — Osební akreditiv ali kreditno pismo je listina, s katero lahko dvigamo zneske (tudi deljeno) in čisto tudi pri raznih izplačljnih bankah (cirkulativni akreditiv). Pri izplačilu banka legitimira koristnika in dvignjeni znesek vpiše na hrbet kreditnega pisma. Često kontrolira tudi njegov podpis, kajti na posebnem listu ima banka vzorec podpisa. Temu vzorcu pravimo specimen. Naša Narodna banka ne dela več tega, temveč le legitimira koristnika. — Osební akreditiv je zelo pripraven za potovanje, da ne nosimo velikih zneskov s seboj. Pri nas poznamo še posebno obliko akreditiva: proračunski akre-

ditiv. V obliki proračunskega akreditiva so odobreni uradni in zavodni proračunski zneski (mesečne kvote); uradi in zavodi jih za tekoče potrebe črpajo s proračunskimi čeki ali z nakazili.

aktiva (lat) imetje, pozitivne vrednosti premoženja oziroma sredstva podjetja, npr. gotovina, imetje pri bankah, terjatve, zaloge blaga, premičnine, nepremičnine itd.; aktiva razvrščamo v osnovna (zgradbe, poslovni inventar, stroji itd.) obratna (zaloge blaga, surovine, terjatve, gotovina itd.) in namenska ali izločena sredstva; sredstva amortizacijskega sklada, rezervnega sklada itd. aktiven — ko aktiva presegajo pasiva. Razlikuj aktivni od likvidni; delaven. — Aktivni konti so tisti, na katere knjižimo posamezna aktivna sredstva podjetja. Aktivni posli so za banko tisti, kjer ta nastopi kot upnik; dajanje posojil (hipotekarnih, lombardnih itd.), aktivni tekoči račun, diskont menic, založbe v delnice in druge papirje itd. — Podjetje je aktivno tedaj, ko aktiva presegajo pasiva, ker dela z uspehom (dobitkom). — Aktivni kraji so taki, ki pridelajo več kot sami potrebujejo.

akumulacija (lat) a) zbiranje, kopičenje česar koli (vode, elektrike itd.); — b) akumulacija je gospodarsko-političen pojem. Pri nas pomeni del narodnega dohodka, ki je namenjen za razširjeno reprodukcijo. Če je oblika teh sredstev materialna, ki je v ta namen potrebna, tedaj govorimo o realni akumulaciji. — Ni pa nujno, da se realna akumulacija (Nadalj. na nasl. strani spodaj)

ŠE O LEPIH KAKTUSIH

Ce kaktuse pravilno negujemo in če jim lega uga, poženejo po določnem času nove poganjke, katere lahko potrgamo in posadimo, kar smo opisali že v prejšnji številki našega časopisa. Sicer pa lahko poganjke tudi pustimo, da se razrastejo, kar daje rogovilastemu kaktusu še poseben čar. Po dveh ali treh letih, ko postane lonček premajhen, moramo tak razraščeni kaktus presaditi. Če pa se zemlja skisla, kar vidimo po zelenkasto-črni barvi zemlje, ali pa če se na lončku pojavijo bele lise, moramo kaktus presaditi čimprej. Da nas bodice ne bi ovirale si pomagamo tako, da kaktus ovijemo s cunjjo ali pa si nataknejo stare usnjene rokavice. Ko smo rastlino vzeli iz lončka, moramo koreninice zrahljati in s palčko previdno odstraniti staro izrabljeno zemljo. V kolikor so nekatere koreninice predolge jih lahko tudi skrajšamo.

Nov lonček naj ne bo prevelik, mora pa vsehakov imeti luknjico, kar je nujno za odtok vode. Opozarjamo, da loščeni lončki za kaktuse niso primerni, ker ne propuščajo vode. Na dno najprej nasujemo plast rečnega peska, nato plast zemlje in zatem rastlino, kateri koreninice enakomerno porazdelimo. Z eno roko držimo rastlino, z drugo pa okrog in okrog naslamo svežo zemljo, jo nalahno potlačimo, da v lončku ne nastane praznine. Če želimo, da bo rastlina dobro uspevala, uporabljamo pri presajanju mešanico iz ehakega dela rečnega peska, vrtno zemljo in gnojila iz gozdnega listja.

Za kaktuse je svetloba važnejša od toplote. Najprimernejši prostor za kaktuse je okno ali poleti balkon, ki leži proti jugu, jugovzhodu ali jugozahodu. Če je to okno kuhinje, spalnice ali dnevne sobe, je rastlini povsem vseeno — važno je le, da ti prepiha. Povsem napačno pa je, če kaktus poleti takoj izpostavimo žgočemu soncu. Po zimskem obdobju jih moramo postopoma navajati na svetlobo, sonce in zunanji zrak, sicer se nam lahko zgodi, da jih žgoče poletno sonce opeče tako, da postanejo, posebno listnati kaktusi, rdeči in zbolijo. Sicer pa je treba kaktuse poleti od meseca maja pa do konca avgusta, ko so v polni rasti, dobro zalivati s prestano vodo, ki ni jo natočimo dan pred zalivanjem, kajti trda voda za kaktuse ni priporočljiva. Povsem zmotno je kaktuse zalivati samo po kapljicah, ki niti ne pridejo do korenin. Prav tako pa je narobe, če vodo nalijemo v podstavek, kar povzroči, da začnejo koreninice gniti. Odrasle rastline, ki so na zraku in soncu, lahko zalivamo vsak dan, vendar tako, da se voda sproti odteče, zemlja pa ostane vlažna. V Mehiki, Srednji in Južni Ameriki, od koder je večina kaktusov doma, sicer zemlja ni vlažna, je pa vlažno ozračje zaradi močnih in pogostih nalivov v deževni dobi. Vsekakor pa se lahko ravnamo po tem, da zalivamo bolj takrat, ko so dnevi daljši in sušni, ko je zemlja bolj pečena in vodo propušča in pa čim manjši je lonček, ki ne more dalj časa držati vlage. Septembra, ko rastline niso več

v polni rasti, prenehamo s pogostim zalivanjem. V zimskih mesecih, ko kaktusi mirujejo, jih zalivamo zmerno le enkrat tedensko ali ob robu lončka, da nam korenine ne segnijo. Za zalivanje je najprimernejša posoda iz plastične mase z dolgim in ozkim tulcem s katerim lahko rastlino zalijemo od daleč. Paziti moramo, da curek vode ni premočen, ker nam sicer izpodriva zemljo iz lončka. Če imamo kaktuse na vrtu ali balkonu jih lahko večkrat poskropimo s škropilnico, ki ima škropilno rožo z majhnimi luknjicami. Taka kopel je enkrat tedensko za kaktuse zelo koristna, priporočamo pa po možnosti mlačno. S takim tuširanjem ustvarjamo kaktusom vlažno ozračje kar jim v poletnih vročih dneh, ko so žejni, zelo zelo prija. Torej še enkrat opozarjamo na to, da ni zadosti, če kaktuse zalivamo le tu in tam, kadar se pač spomnimo, tako rastlina nam bo v rasti zaostala in ne bo za resnega gojitelja prav nič mikavna.

Nekateri listnati kaktusi (predvsem božični) imajo radi stalno vlago in ne prenesejo žgočega poletnega sonca, kar je razumljivo, saj v naravi rastejo v pragozdu kot paraziti na debelih drugih dreves, kamor sonce sploh ne posije.

Ob zaključku pa še en nasvet. V zimskih mesecih, ko kaktusi počivajo, jih imejte v zmerno toplih prostorih, nikakor pa ne prebrižujte peči ali radiatorjev. Če zaradi toplote kaktusi poženejo tudi pozimi ali zgodaj pomladi, so taki poganjki slabi in tanki, zato jih moramo odstraniti.

Gajimo zdrave in močne rastline, kajti le pravilno raščeni kaktusi nam bodo v ponos in veselje ter edinstven okras v našem stanovanju v katerem želimo imeti tudi košček narave.

V. K.

MALI OGLASI

Preključujem veljavnost plačilnega kartončka RLV št. 245. Franc Lenko, Ravne 86 p. Soštanj.

Iščem žensko od 40—50 let za vodenje gospodinjstva (hiša in gospodarsko poslopje, 1 ha zemlje), možna kasnejša ženitev. Božič Ivan, 63 let, vdovec — Plešivec 9.

Preključujem veljavnost plačilnega kartončka RLV št. 215. Slavko Lesjak, Črna 42, p. Velenje.

Prodajam italijanski otroški voziček z 2-vložkom. Naslov v uredništvo.

RAKETE NA ATOMSKI IN IONSKI POGON

Nadaljevanje s 5. strani

osnove je dobila ta vrsta pogona še za časa razvoja elektronskih cev ter v nuklearnih laboratorijih. V okviru tega je bilo proučeno pospeševanje naelektrenih delcev v električnem polju. Brzina delcev zavisi od njihove mase, električnega naboja in jakosti električnega polja, s tem pa so že ustvarjeni pogoji za tvorbo potisne sile to je za uporabo v raketnem pogonu.

Za ionski raketni pogon je karakteristično, da ima minimalne sile potiska, velikosti dela kilograma, a zelo dolg čas delovanja.

Ionski motor je sestavljen iz treh osnovnih elementov:

— Ionizatorja, katerega naloga je, da ionizira pogonsko materijo, ki se sicer nosi v rezervoarjih rakete ter da razdvoji pozitivne ione in negativne elektrone.

— Pospeševalca, ki privlači ione

KUHARSKI NASVETI

HITRO PRIPRAVLJENE VECERJE

- Strožji fižol s smetano, hrenovke, šipkov čaj in kruh.
- Bučke po trzasko s teladino, kruh ali krompir v kosi, in mešana solata.
- Limonin ali borovničev jogurt, kruh z jetrno pasteto, paradižnik in zelena paprika.
- Pečeni jajčevci in zelena solata.
- Mešana solata z jajci, kruh in kava.
- Palačinke z gobami, solata, sadni sok.
- Potica ali buhtelja, kakso.
- Dušeni telečji zrezki, krompir v kosi in solata.
- Z maslom zabeljena cvetača, jajca, čaj ali sok.
- Riba iz konzerve ali sveže pečena, mešana solata, kruh in topla pijača.

RECEPTI: STROŽJI FIŽOL S SMETANO

1 kg strožjega fižola, slan krop, 3 dkg olja, 2 žlički drobtin ali ocvirkov, 2 dl kisle smetane.

V slanim kropu kuham strožji fižol odcedimo in stresemo v skledo. V ponvi razbelimo olje, ga zlijemo na fižol katerega smo prej potresli s krušnimi drobtinami. Nato v ponvi prevremo smetano in jo zlijemo na fižol. Če za zabelo uporabljamo ocvirke, jih razstopimo in še vročim dodamo smetano ter vse skupaj zlijemo na fižol. Lahko ga pa zabelimo kar z mrzlo smetano, če je fižol zadosti vroč.

PEČENI JAJCEVCI

4 srednje debeli jajčevci, 4 stroki česna, 10 dkg trdega sira, 5 dkg drobtin, sol, zelen peteršilj in 4 žlice olja.

Olupljene jajčevce razpolovimo in zložimo v dobro pomaščen pekač tako, da prerezi zgoraj. Potresemo jih z naribanim sirom, s sesekljanim zelenim peteršiljem z drobtinami, popramo in soljo, jih pokamamo z oljem in pečemo 20 minut. Pečene denemo na krožnik in serviramo s solato.

MESANA SOLATA Z JAJCI

1/4 kg svežih paprik, pol kg svežega paradižnika, 1/2 kg krompirja, dve čebuli, zelen peteršilj trdo kuhana jajca, deciliter kisa, pol dl olja, 3 stroki česna in sol.

Opran krompir skuhamo, olupimo in ga ko se ohladi, zrežemo na kocke. Na kocke zrežemo tudi oprano papriko in paradižnik dodamo drobno sesekljano zelen peteršilj, čebulo in na tanke rezine zrežemo trdo kuhana jajca. Prilijemo olje in kis, dodamo s soljo strti česen in vse dobro premešamo.

PALACINKE Z GOBAMI

2 jajci, 4 dl mleka in vode, 25 dkg moke, sol, žlička olja, maslo za pečenje, 1/2 kg gob, 2 dkg masti, čebula, 2 žlički drobtin, sol, poper, zelen peteršilj in malo smetane.

Jajca razvrkljamo v mleku ali vodi in jih med vrkljanjem prilijemo moki. Dodamo še sol in olje. Testo mora biti gladko in tekoče. Iz njega spečemo tanke omlete, jih namazamo z maslom, zviljemo in serviramo vroče.

Očiščene in oprane gobe na drobno sesekljamo. Na masti prepražimo sesekljano čebulo in drobtine, dodamo gobe, jih zalijemo in osolimo, nato pa zdusimo. Nazadnje jih popramo, dodamo sesekljano zelen peteršilj in smetano.

loidi (grupe molekul) itd. Uporabnost teh bo pokazal šele razvoj. Za enkrat pa imajo raketni strokovnjaki ZDA in SSSR že dovolj problemov z razvojem atomskih in ionskih motorjev. Verjetno ni več daleč čas, ko bo človek pošiljal vesoljske ladje na planete našega sončnega sistema, ki jih bodo poganjali atomski ali ionski motorji. Takrat bomo bližje kot kdaj koli doslej izpolnili življenjskega gesla K. E. Ciolkovskega — očeta moderne astronautike, ki je napisano na njegovem grobu v Kalugi: Človeštvo ne bo večno ostalo na Zemlji...

Tekavec Jože, štud. kemije

Zakaj otroško igrišče

Vse kaže, da se otroci v Velenju še vedno raje igrajo na zelenicah okoli blokov kot pa na otroškem igrišču. Redkokdaj je igrišče polno zasedeno. Verjetno so starši že pozabili na skupno opravljeno delo in na potrebna sredstva, ki jih dajemo za vzdrževanje tega igrišča. Otroško igrišče ni bilo narejeno za okras, ampak zato, da se bodo na njem otroci tudi igrali.

Nadaljevanje s prejšnje strani

vedno sklada s denarno akumulacijo, ki poleg denarne vrednosti dela presežka proizvoda obsega še vsa denarna sredstva, ki so iz katerih koli razlogov trenutno na razpolago za razširjeno reprodukcijo (varčevanje, zavarovalne rezerve itd.); — c) pri nas so stopnje akumulacije določene v odstotkih glede na sklad za plače (zaslužki delavcev + plače nameščencev); — d) v kapitalizmu je akumulacija izrazito privatna in pomeni kopičenje dobička v rokah kapitalistov.

alternativa (lat) izbira med dvema možnostima.

amerikanski žurnal, ameriški dnevnik, knjigovodstvena knjiga, ki ima stolpec za datum, besedilo, kontrolni stolpec in stolpec za konte; ameriški žurnal združuje dve poslovni knjigi v eno: dnevnik in glavno knjigo. Imenujemo ga tudi po številu stolpcev za konte, npr. »14 kolonski ameriški žurnal«, kar pomeni, da ima 14 stolpcev. — Dobro strani knjiženja v ameriški žurnal: prihranek na času zaradi istočasnega vknjiževanja v dnevnik in glavno knjigo, vsaka gospodarska operacija je v žurnalu zaključena v eni vrsti, večja preglednost kontov, lažja kontrola vknjiževanja, lažji in hitrejši bilančni zaključek. — Slabe strani knjiženja na ameriški žurnal: omejena možnost za odpiranje novih kontov, nemogoče deliti delo v knjigovodstvu, mnogo prostora ostane neizkoriščeno.

amortizacija (lat) a) pri dolgovi — odplačevanje dolga do popolnega vračila. Amortizacijski načrt — amortizacija + obresti = anuiteta.

b) pri osnovnih sredstvih obraba osnovnih sredstev, ki jo vračunamo v ceno. Vračunane zneske (amortizacijske kvote) pa polagamo v banko (izločena sredstva, amortizacijski sklad). Iz teh sredstev si nabavljamo novo osnovno sredstvo ali popravimo staro. Višino letne kvote za amortizacijski sklad določijo pri nas za vsa državna zvezni družbeni plan. Osnovna sredstva so družbena lastnina, ki jo daje družba gospodarskim organizacijam v upravljanje. Zato je tudi razumljivo, da družba določa amortizacijsko stopnjo za posamezne vrste osnovnih sredstev. Obraba osnovnih sredstev se knjiži neposredno direktno na ustreznem kontu osnovnih sredstev, ali pa posredno indirektno preko konta poprava vrednosti osnovnih sredstev in konta sklad osnovnih sredstev. Na slednji način imamo evidenco o vrednosti osnovnega sredstva, o dosedanjih odpisih in o višini sklada osnovnih sredstev. c) Pri dokumentih — sodna proglasi- te neke listine za neveljavno, ker smo jo izgubili, založili, je ukradena itd.

analiza (lat) razčlenitev; analitična evidenca v knjigovodstvu je podrobna razčlenitev posameznih sintetičnih kontov sredstev in virov, npr. za blago nudi analitična evidenca podrobne podatke o količini (prejeto-oddano stanje), ceni in vrednosti (debet-kredit-saldo); potrebna je tudi analitična evidenca osnovnih sredstev, surovin, odjemalcev, dobaviteljev.

aneks (fr) priključek, priloga, privesek, dodatek. Npr. trgovinski pogodbi je dodan seznam proizvodov,

— Aneks k zakonu, dodatek. — Aneks k prevoznim tarifam lahko vsebuje izjemne tarifne postavke.

anketa (fr) poizvedovanje, zbiranje podatkov o neki zadevi v obliki javne debate (često pismene). Skupno razpravljanje o neki stvari oziroma važni zadevi. Glagol anketirati. Anketni odbor, npr. v ljudskih skupščinah.

anonsa (fr) oglas v časopisu, knjigi itd., objava, oznanilo, oklic; anonisirati, objaviti.

anticipacija (lat) plačilo naprej, prevzem naprej; v knjigovodstvu postavka, ki so bile realizirane v tekočem letu, a spadajo v naslednje leto, npr. če v decembru plačamo najemnino tudi za januar. Anticipirati — v naprej vzeti; narediti pred določenim rokom; v naprej plačati.

anuiteta (fr) pri posojilu — redni letni obrok, ki vsebuje obresti in delno odplačilo dolga. Anuiteta je navadno vsako leto enaka. Za kolikor se obresti zmanjšujejo, se večja odplačilo.

anulirati (lat) razveljaviti, uničiti, npr. anulirati naročilo, pogodbo itd.

aprovizacija (fr) oskrbovanje z živili, prehrana, preskrba.

ara (it) naplačilo pri sklenitvi pogodbe. Če tisti, ki je aro sprejel, ne izpolni pogodbe, je dolžan vrniti dvojno aro. Zaarati: zagotoviti si kaj z aro. Pri navadni akontaciji ni teh posledic.

aranžirati (fr) pripraviti, urediti, npr. izložbo, izstavo. Aranžma, tudi aranžman (arrangement) — priprava, ureditev, sklenitev, sporazum, pogodba. Aranžer — oseba, ki ureja izložbo, organizira prireditve itd.

arbitražer (fr) razsojevanje, razsodišče,

cenitev v sporih. Gospodarsko sodišče je obvezno razsodišče v premoženjskih sporih med državnimi podjetji, med državnimi in združenimi podjetji ter podjetji družbenih organizacij, po predhodnem sporazumu lahko tudi med privatniki. Arbitrer, razsodnik. Arbitražer pomeni tudi izkoriščanje razlik v cenah v raznih krajih in časih. Kupovanje tam, kjer je ceneje in prodaja tja, kjer je dražje. Oseba, ki to opravlja, je arbitražer (fr).

arhiv (gr) shramba, zbirka spisov; a) zbirka važnih listin, npr. državnih, mestnih arhiv; b) shramba rešenih spisov v podjetju ali uradu, ki jih hranimo določeno dobo.

arondirati (fr) zaokrožiti, npr. arondirati zemljišče, pomeni urediti tako, da se bodo parcele držale druga druge. Arondismana (arrondissement), v Franciji manjša upravna enota, okrožje.

asanacija (lat) ozdravljenje, izboljšanje, npr. kmetijskih gospodarstev, naselij.

asnagacija (lat) nakazilo, tudi naše pismo naročilo nekemu dolžniku, naj prevzame naš dolg, namesto, da bi plačal nam. Mi smo v tem primeru assignant, naš dolžnik je assignat, naš upnik pa je assignator. Assignant — oseba, ki nakazuje, ki izda assignacijo, assignatar — oseba, ki ji nakazujemo, novi upnik, assignat — oseba, ki mora plačati assignacijo (dolžnik). — Assignat — tudi razvrednoten denar v francoski revoluciji.

asortiment (fr) tudi sortiment, izg. sortiman, 1. zbirka blaga, ki tvori zaokroženo celoto, 2. zaloga v trgovini, ki je toliko pestra, da lahko za-

dovolji vsakega kupca.

avans (fr) akontacija, predjem, naprej prejeta blago ali denar. Na uri znač A(vant), smer za rebranje.

avizo — aviza (it) obvestilo; npr. aviza o dospelju blaga; sporočilo, opotilo, opozorilo.

avkcija (lat) javna dražba, razprodaja, javne in prostovoljne prodaje blaga, kjer konkurira več oseb v istem času, za isti predmet na istem mestu, zato, da se ugotovi najboljši ponudnik. — Z avkcijo se redno določa vrednost premoženja pupilov (otročni), vrednost dragocenosti, — mednarodni trgovini z avkcijo določajo ceno blagu, redno npr. avstralsko volno. Prednost avkcije je v tem, da se blago prodaja po višji možni ceni in da se vse prodaja. Avkcijski posrednik, broker imenovan, vodi avkcijo. Predmet, avkcijske prodaje lahko različne kakovosti, zato morajo avkcijski posredniki brati na kakovost, nato pa prebrano blago klasificirati. Kakovost dele imenujemo tudi lote (angl. Lot), ali kavelinge (niz. Kaveling), ki oštevilčijo in vpišejo v avkcijseznane. Ta seznam prejme vsi zainteresirani skupno z drugimi važnimi podatki o avkciji: kraj, čas in predmeta avkcije.

azur (fr) a jour. — V administraciji pomeni ažurnost, da smo v poslovanju na tekočem, brez zaostajanja (npr. v knjigovodstvu).

Izvor tujk je označen:

(fr) — francosko
(lat) — latinsko
(it) — italijansko